

Didactische werkvormen

Voor drukke/moeilijke klassen

Naam: Sofie van de Wiel
Studentnummer: 2094279
Klas: 4C

Datum: 5-5-2010

Praktijkonderzoek
Fontys Sporthogeschool 2006-2010

Samenvatting

Het onderzoek en de aanleiding

Voor het leerarrangement VPO en PO moest er een literatuur- en praktijkonderzoek gedaan worden over problemen/onderwerpen die in de stage toegepast konden worden. Het doel van dit onderzoek is het vinden van de juist didactische werkvorm voor een drukke/moeilijke 3Havo klas, met leerlingen die veel bewegingsdrang hebben, op het Christiaan Huygens College te Eindhoven. De structuur en de intensiteit van de lessen moeten nauwlettend in de gaten gehouden worden. Een goed resultaat hangt samen met de vaardigheden van de docent, het onderdeel van de les en de gemoedstoestand van de klas. Aan de sfeer van een klas is wel wat te doen, maar deze is moeilijk te veranderen op korte termijn. Het tijdstip en de dag spelen onder andere een grote rol in de groeps sfeer. De docent heeft zelf een groot aandeel in de les. Indien de les goed in elkaar zit, de structuur helder is en het gedrag van de docent naar behoren is, is er weinig ruimte voor verstoring.

Er is dus een complex samenspel van factoren die invloed hebben op elkaar. Met dit onderzoek wordt getracht de invloed van deze factoren te observeren en richtlijnen/adviezen op te stellen voor het maken en geven van bewegingslessen aan drukke/moeilijke klassen.

Het onderzoek is uitgevoerd in de volgende stappen:

1. Ontwikkelen van een observatieformulier.
2. Testen van het observatieformulier.
3. Observeren van de les, uitwerken van de observaties.
4. Vergelijkingen maken met literatuur en andere observaties.
5. Conclusie schrijven.
6. Maken van een eindverslag.

Aspecten die zijn gebruikt bij het kiezen, beoordelen en toepassen van de werkvormen.

Enkele omschrijvingen van didactische werkvormen zijn onderwijsstrategie, werkvorm, vormingsmiddel of onderwijsactiviteit. Een didactische werkvorm bevat verschillende onderdelen, zoals de activiteit van de docent, de groep/leerling, de doelen en de gepaste werkvorm voor de doelen. Verder dient er rekening gehouden te worden met de individuele leerling omdat iedere leerling een andere leerstijl heeft. Het is onmogelijk om met iedere leerling rekening te houden, dus zal er gevarieerd moeten worden met werkvormen. Hier kan bijvoorbeeld gedacht worden aan individuele opdrachten, groepsopdrachten of activerende didactiek.

Het horen bij een groep is onontkoombaar. Een groep wordt gebruikt om een identiteit en karakteristieke gedragingen te ontwikkelen. Een groep is een aantal mensen dat hetzelfde doel wil bereiken en daarom afhankelijk is van elkaar. Door deze interactie beïnvloeden de leden elkaar voortdurend. Elke groep heeft zijn eigen rolverdeling en normen. Daaruit komen effectieve en minder effectieve groepen. In teams of groepen gaat het soms om individuele prestaties, die tot een teamprestatie leiden of om een gezamenlijke prestatie. Het is belangrijk dat in het team de verwachtingen duidelijk zijn en de verschillen onderling geaccepteerd worden. Stel teams samen op basis van vaardigheden maar houd ook rekening met de persoonlijkheid van de leerlingen.

Het begrip structuur wordt gezien als een bedachte constructie. Een netwerk van relaties waarin mensen of groeperingen een bepaalde positie innemen. Aan een positie zit een rol en

een status verbonden. Een sociale structuur geeft richting aan het handelen van individuen. De structuur is te verhogen door de relaties onderling goed te krijgen. Om deze relaties te verbeteren is het van belang dat er duidelijke regels zijn over de taken/eisen en dient er wederzijds respect te zijn. Tevens is het belangrijk dat er samen en dat niet tegen elkaar gewerkt wordt.

De intensiteit is de mate van inspanning, activiteit of kracht. Voor de les geldt dat de leerlingen zoveel mogelijk met bewegen bezig moeten zijn. De intensiteit wordt verhoogd door meerdere situaties aan te bieden, door de les te verdelen in verschillende onderdelen, door spelenderwijs te leren en door zoveel mogelijk leerlingen in te zetten.

Leiding geven kan niet alleen. Dit is een sociaal proces en in dit proces worden de gedragingen van een individu of groep beïnvloed door het te bereiken doel. Er kan zowel relatie- als taakgericht geleid worden. Het effect van het leidinggeven hangt af van het karakter en de houding van de leider, de houding en het karakter van degene die geleid wordt en de situatie. Een leider dient gezag te hebben. Dit wordt voor een groot deel bepaald door het zelfvertrouwen en de houding van de leraar. Voor orde is het belangrijk dat er duidelijke grenzen zijn, de regels nageleefd worden en naar verhouding op overtredingen van de regels gereageerd wordt. Indien de regels overtreden worden dienen de leerlingen gestraft te worden. Dit kan gedaan worden door bijvoorbeeld een time-out, strafregels of door verwijdering uit de les.

Voordat er een les gemaakt wordt, is het belangrijk dat de beginsituatie en de doelen duidelijk zijn. De beginsituatie moet bestaan uit verschillende niveaus, omdat geen één leerling hetzelfde is. Voor de lesinhoud kunnen verschillende motivaties in het oog gehouden worden, prestatiemotieven en recreatiemotieven. Voordat een spelvorm gekozen wordt, moet er rekening gehouden worden met bepaalde criteria: de algemene inhoudelijke keuzecriteria en de specifieke inhoudelijke keuzecriteria. Algemene inhoudelijke keuzecriteria zijn de overkoepelende thema's, zoals turnen of atletiek, en de specifieke inhoudelijke keuzecriteria zijn de spellen die bij die thema's horen. Voordat een spel uitgevoerd wordt, moeten de regels, de manier van aanbieden en de motivatie van de leerlingen duidelijk zijn.

Conclusies/richtlijnen/aanbevelingen.

De juiste werkvorm voor de klas hangt nauw samen met de vaardigheden van de docent, het onderdeel van de les en de gemoedstoestand van de klas. De docent heeft een groot aandeel in de les en indien de les goed in elkaar zit, kan de les toch redelijk goed verlopen. Aan de sfeer van een klas is wel wat te doen, maar deze is moeilijk te veranderen op korte termijn en hangt nauw samen met het tijdstip van de les. Verder is het zinvol om de onderlinge relatie met de groep te verbeteren. Door een betere verstandshouding zal de structuur ook beter worden. Daarentegen moet er niet alleen relatiegericht lesgegeven worden, maar dient er een goede balans te zijn tussen relatie- en taakgericht lesgeven. Bij het indelen van een les zijn er verschillende aspecten van belang. Zo is het belangrijk dat de les goed gestart wordt door middel van een inleiding met veel beleving. Hierdoor zijn alle leerlingen in een goede stemming voor het vervolg van de les. Ook moet er gevarieerd worden binnen de werkvormen waarmee de groep bekend is. Door een sterk afwijkende werkvorm te kiezen, zal er meer onrust in de groep ontstaan. Bij het samenstellen van teams moet niet alleen gekeken worden naar de vaardigheden maar ook naar de persoonlijkheden van de leerlingen. Verder moet de les niet te intensief worden. Er moet een goede afwisseling tussen rust en intensiteit zijn. Tijdens deze rustmomenten kunnen leerlingen andere taken vervullen, zodat er niet alleen maar stilgezeten wordt. Tevens moet een strak georganiseerde structuur aan de basis van elke les staan.

Voorwoord

Dit verslag komt voort uit het leerarrangement VPO en PO. Voor dit leerarrangement moest er een literatuur- en praktijkonderzoek gedaan worden over problemen/onderwerpen die in de stage toegepast konden worden. Dit onderzoek is geschikt voor verschillende doelgroepen. Het is voornamelijk geschikt voor vakdocenten lichamelijke opvoeding, maar is ook bruikbaar als informatiebron voor andere docenten uit het onderwijs. Het doel van dit onderzoek is het vinden van de juist didactische werkvorm voor een drukke/moeilijke 3Havo klas op het Christiaan Huygens College te Eindhoven.

Voordat het onderwerp bekend was, heb ik eerst gekeken waar ik in mijn stage tegenaan liep. Ik kwam al snel op die drukke/moeilijke 3Havo klas en heb met mijn stagebegeleider nauwkeurig gekeken waar de problemen zaten. Daarna heb ik zelf gekeken of dit onderwerp zinvol was om te gebruiken voor mijn literatuur- en praktijkonderzoek. Ik ben tevreden met de keuze van het onderwerp. Ik merkte tijdens mijn onderzoek dat ik er een betere docent door kan worden.

Veel plezier met het lezen van dit product.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	1
VOORWOORD	3
INHOUDSOPGAVE	4
INLEIDING	6
AANLEIDING.....	6
ONDERZOEKSONDERWERP.....	6
DE SITUATIE	6
LEESWIJZER.....	6
HOOFDSTUK 1: VERKENNING	7
1.1 DIDACTISCHE WERKVORMEN	7
1.1.1 Wat houdt de term didactische werkvormen in?	7
1.1.2 Didactische werkvormen	7
1.1.3 Didactische werkvormen en differentiatie.....	8
1.1.4 Groeperen van leerlingen en gebruik van de media	9
1.1.5 Activerende didactiek	10
1.2 GROEPSDYNAMICA	12
1.2.1 Het begrip groepsdynamica	12
1.2.2 Diversiteit	13
1.2.3 Teams	13
1.3 INTENSITEIT	15
1.3.1 Wat is intensiteit?	15
1.3.2 Hoe verhoog je de intensiteit?.....	15
1.3.3 Gevolgen van een verhoogde intensiteit.....	15
1.4 STRUCTUUR	15
1.4.1 Wat is structuur?	15
1.4.2 Hoe verhoog je de structuur?.....	15
1.4.3 Gevolgen van een betere structuur.....	15
1.5 SPELEN(D) LEREN SPELEN	16
1.5.1 Kiezen van thema's, doelen, spel en de situatie	16
1.5.2 Kiezen van spelvormen.....	16
1.5.3 Ontwikkeling binnen en tussen spelvormen	17
1.5.4 Regels	17
1.5.5 Manieren van aanbieden	17
1.5.6 Lessamenstelling	17
1.5.7 Motivatiebevorderende bewegingssituaties	18
1.5.8 Didactiek	19
1.6 LEIDERSCHAP	20
1.6.1 Leiding geven	20
1.6.2 Orde.....	21
HOOFDSTUK 2: PLAN VAN AANPAK	23
2.1 ALGEMEEN	23
2.2 STAPPENPLAN.....	23

HOOFDSTUK 3: OPZET VAN HET ONDERZOEK	24
3.1 OPERATIONALISATIE.....	24
3.1.1 <i>Onafhankelijke en afhankelijke variabelen</i>	24
3.1.2 <i>Wat wordt er onderzocht?</i>	24
3.1.3 <i>Wat wordt er gemeten?</i>	24
3.1.4 <i>Zijn er bestaande instrumenten?</i>	24
3.1.5 <i>Operationaliseren</i>	24
3.2 ZELF ONTWORPEN OBSERVATIEFORMULIER	26
3.3 ONDERZOEKSPOPULATIE	28
3.3.1 <i>Controlevariabelen</i>	28
3.4 VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID	28
3.4.1 <i>Is het haalbaar?</i>	28
3.5 DATAVERZAMELING/PLANNING	29
3.5.1 <i>Observatieplan</i>	29
HOOFDSTUK 4: RESULTATEN	30
4.1 OVERZICHT.....	30
4.2 OPMERKINGEN PER WEEK	31
HOOFDSTUK 5: DISCUSSIE, CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	32
5.1 DISCUSSIE.....	32
5.1.1 <i>Vergelijkingen met de literatuur</i>	32
5.1.2 <i>Betekenis van de resultaten</i>	33
5.1.3 <i>Kwaliteit van het onderzoek</i>	33
5.2 CONCLUSIE	34
5.3 AANBEVELINGEN EN SUGGESTIES	34
BRONNENLIJST	35
REFLECTIE	36
PROCES EVALUATIE	36
PRODUCT EVALUATIE	36
ZELFREFLECTIE	36
BIJLAGEN	37
BIJLAGE I: PRAKTIJKVOORBEELDEN, RICHTLIJNEN EN TIPS	38
BIJLAGE II: BESTAANDE OBSERVATIEFORMULIEREN	42
BIJLAGE III: OBSERVATIES	43
BIJLAGE IV: LESVOORBEREIDINGEN	57
BIJLAGE V: GESPREKKEN MET STAGEBEGELEIDER	64

Inleiding

Aanleiding

De allereerste aanleiding voor dit onderzoek is het leerarrangement VPO en PO. Voor deze leerarrangementen moest er een literatuur- en praktijkonderzoek gedaan worden over problemen/onderwerpen die in de stage toegepast konden worden.

Ten tweede is het interessant om al verworven kennis te verbreden, zodat het kennisniveau zal blijven stijgen en de lessen aangepast kunnen worden aan elke soort klas. In deze stageperiode zit er een moeilijke klas tussen: een drukke/moeilijke 3Havo klas met leerlingen die veel bewegingsdrang hebben. Voor deze klas moeten aanpassingen gedaan worden in de lesgeefstijl. Het gaat voornamelijk om het aanpassen van de didactische werkvorm en het handelen van de docent om tot een goede les te komen. Het doel is om deze drukke klas in de hand te houden door de juiste werkvorm te gebruiken. Dit onderzoek zal hieraan bijdragen, omdat de resultaten en bevindingen in de toekomst van pas zullen komen.

Onderzoeksonderwerp

Het gaat om een klas die erg druk is tijdens de les. Een enkeling doet niet mee aan de drukte en er zijn geen leerlingen met individuele problemen. Het goed lopen van een les hangt af van de intensiteit, de structuur en de beleving die in de les aangeboden wordt.

Dit onderzoek gaat over didactische werkvormen die bij drukke klassen de intensiteit en de structuur van de gymles bevorderen. Het is belangrijk om de juiste werkvorm te kiezen die de intensiteit bevordert, zonder dat de structuur verloren gaat.

De onderzoeksdefinitie:

Wat zijn de beste didactische werkvormen die de intensiteit en de structuur van de gymles positief beïnvloeden voor drukke klassen met veel bewegingsdrang.

De situatie

Het probleem van de 3Havo klas treedt op wanneer ze hun energie niet kwijt kunnen in de les en er door de leraren te veel getolereerd wordt. Tevens is het belangrijk dat de dode momenten zo kort mogelijk zijn. Voor deze klas zal de lesgeefstijl zich moeten ontwikkelen. De gevolgen van een slechtere les zijn dat de les erg rommelig wordt en de leerlingen alsmaar drukker worden. Het duurt steeds langer voordat de leerlingen eindelijk stil zijn en luisteren niet naar de uitleg die gegeven wordt door de docent. De leerlingen gaan gewoon hun eigen gang en nemen de opdrachten niet serieus. Het goed lopen van de les hangt af van de didactische werkvorm en het handelen van de docent in de les. De grootste problemen zijn dat de intensiteit te laag is en de structuur niet voldoende aanwezig is. Het is een drukke klas met veel bewegingsdrang maar de leerlingen werken mee als de werkvorm en de structuur goed is.

Leeswijzer

Dit verslag begint met een samenvatting, een voorwoord en een inhoudsopgave. Na de inleiding komt het hoofdgedeelte van het verslag. Als eerste komt de verkenning aan bod. Daarna komt het plan van aanpak en de opzet van het onderzoek. Aan het einde zijn de resultaten, discussie/conclusies en aanbevelingen, de bronnenlijst, een reflectie en de bijlagen te vinden.

Hoofdstuk 1: Verkenning

In deze literatuurverkenning zullen alle aspecten die een rol spelen bij het kiezen en gebruik van didactische werkvormen aan bod komen. Allereerst wordt het begrip didactische werkvormen verder toegelicht. De aspecten die hierin naar voren komen zullen in de vervoloparagrafen verder worden uitgewerkt. Deze aspecten hebben betrekking op de docent, de groep en de werkvormen. De onderwerpen die aan bod komen zijn: groepsdynamica, intensiteit, structuur, spelend leren spelen en leiderschap.

1.1 Didactische werkvormen

1.1.1 Wat houdt de term didactische werkvormen in?

Er worden verschillende woorden gebruikt om de term didactische werkvormen uit te leggen. Enkele voorbeelden zijn: onderwijsstrategie, instructietechniek, onderwijstechniek, methodische werkwijze, onderwijsvorm, instructiemethode, leervorm, werkvorm, methode, methodiek, vormingsmiddel, onderwijsactiviteit en leer/werkwijze.

Deze beschrijvingen worden aan de ene kant gezien als synoniem, maar kunnen aan de andere kant duidelijk van elkaar worden onderscheiden.

Een gedetailleerde beschrijving van de term didactische werkvormen is: (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

‘Een principiële weg, die docent en leerlingen samen bewandelen, om de in het schoolwerkplan omschreven onderwijsdoelen – voor wat betreft vorming en opvoeding – te bereiken, en om de in het schoolwerkplan omschreven inhouden over te dragen, respectievelijk zich eigen te maken, op een doelgerichte en effectieve wijze.’ (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005, p11).

Een didactische werkvorm gaat uit van twee kanten. De activiteit van de docent en de activiteit van de leerling. Het gaat dus om een wisselwerking tussen de docent en de leerlingen. De docentactiviteiten zijn concrete waarneembare acties en de leerlingactiviteiten zijn verschillende gedragingen.

Er mag ook niet vergeten worden dat er een opvoedings- en vormingsaspect in de leertaken zit. Er wordt namelijk kennis, vaardigheden en attitudes opgedaan door het uitvoeren van de taak.

Ook wordt een didactische werkvorm niet zomaar gekozen. Het is met een bepaald doel in de les geplaatst en daarom is de inhoud nauwkeurig gekozen. Hoe de docent dit invult is afhankelijk van de lesgeefstijl.

Bij het kiezen van verschillende werkvormen is het belangrijk dat er pedagogische doelen in oog worden gehouden. Deze pedagogische doelen kan men weergeven in cognitieve, affectieve, sociale en psychomotorische doelen. Cognitieve doelen hebben betrekking op alles wat met kennis te maken heeft. Affectieve doelen hebben te maken met gevoel en attitudes. Sociale doelen gaan over de omgang met anderen. En als laatste hebben psychomotorische doelen te maken met vaardigheden. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.2 Didactische werkvormen

Het kiezen van een didactische werkvorm hangt af van de doelen en de situatie. Na het formuleren van de doelen die bereikt moeten worden, worden de situatiekenmerken bepaald. De situatie bevat de kenmerken van de groep, de docent en de randvoorwaarden. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.2.1 De doelen

Het is belangrijk dat er een duidelijk doel in de les is. De leerlingen moeten voor de docent bepaalde vaardigheden of gedragingen laten zien. Dit moet vanzelfsprekend voortkomen vanuit de gekozen lesstof. Het is belangrijk dat deze doelen duidelijk geformuleerd zijn en daaruit kan de beste werkvorm gekozen worden. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.2.2 De situatie

Zoals hierboven al eerder kort beschreven hangen de te kiezen werkvormen af van de groep, de docent en de randvoorwaarden. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

Leerlingen verschillen onderling van elkaar. Enkele verschillen zijn gemakkelijk te herkennen, zoals kennisniveau, leertempo en zelfstandigheid. Sommige verschillen zijn minder makkelijk te zien, zoals zelfbeeld, motivatie en het verleden. Alle hiervoor genoemde kenmerken dienen meegenomen te worden bij het kiezen van de juiste werkvorm, omdat al deze factoren invloed hebben op de les. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

De docent heeft ook verschillende kenmerken, zoals zijn lesgeefstijl, zijn vaardigheden, zijn visie en de bereidheid om verschillende vormen te ontdekken en uit te proberen. De kenmerken van de docent spelen een grote rol, omdat de docent zich bereid en vertrouwd moet voelen bij de gekozen werkvorm. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

De randvoorwaarden zijn alle andere gebieden eromheen, zoals de ruimte, het schoolklimaat, het tijdstip en de groepsgrootte. Dit alles staat natuurlijk in relatie met elkaar. Denk eens aan de groepsgrootte in een bepaalde ruimte. De ruimte blijft altijd hetzelfde dus er moeten andere werkvormen worden toegepast bij een grote groep dan bij een kleine groep. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.3 Didactische werkvormen en differentiatie

Iedere groep, iedere leerling verschilt van elkaar. Iedere leerling ontwikkelt zich op een andere manier, dus iedereen zit op zijn eigen niveau en leerstijl. Het van belang om hier rekening mee te houden, dit heet didactische differentiatie. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.3.1 Leerstijlen

Een leerstijl is een specifieke manier van informatie verwerven, verwerken en toepassen. Dit is voor iedere leerling verschillend. Dit wordt ook wel eens aanpakgedrag genoemd.

Er zijn verschillende stijlen, hieronder worden deze kort toegelicht.

Reflectieve en impulsieve stijl.

De reflectieve stijl gaat over het analyseren van het probleem. De reflectieve leerling gaat systematisch te werk. De impulsieve stijl daarentegen gaat af op zijn gevoel. De leerling handelt eerst en denkt dan pas na.

Divergerende en convergerende stijl.

Divergerende leerlingen houden van open taken. Dat houdt in dat er meerdere oplossingen mogelijk zijn. Convergerende leerlingen zijn het tegenovergestelde en willen graag gesloten taken.

Taakgerichte en persoonsgerichte stijl.

Persoonsgerichte leerlingen zijn het liefste bezig met samenwerken en taakgerichte leerlingen werken liever onafhankelijk van anderen.

Volgens de Amerikaanse psycholoog Kolb zijn er 4 verschillende leerstijlen: de doener, de bezinner/dromer, de denker/theoreticus en de beslisser/pragmaticus. Deze stijlen zijn afgeleid

van de volgende punten: het opdoen en analyseren van ervaringen, het eigen maken van kennis en het uitproberen of experimenten met deze kennis.

De leerlingen ontwikkelen een stijl waar ze zich fijn bij voelen en waar ze goed in zijn. Een doener wil graag taken hebben waarin er direct geleerd wordt, de denker wil duidelijke taken hebben waarin gestructureerd gewerkt kan worden, een dromer leert incidenteel en wil ervaringen uitwisselen en de beslisser wil vooral experimenteren en toepassingsopdrachten krijgen. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.3.3 Leertype

Een ander verschil tussen leerlingen is het leertype. Leertype betreft de voorkeur voor een bepaald zintuig bij het verwerven van kennis.

Het gaat dan over de volgende typen:

- Het auditieve type: horen en luisteren.
- Het haptische/motorische type: doen, ervaren en uitproberen.
- Het leestype: vanuit tekst leren.
- Het visuele type: het zien van een demonstratie.
- Het gesprekstype: het bespreken van de stof.
- Het schrijftype: het schrijven over de informatie.

Een van deze manieren kan een voorkeur hebben bij de leerling. Iedere leerling heeft zo zijn voorkeuren, omdat het probleem dan beter begrepen wordt. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.3.4 Gevolgen voor het gebruik van werkvormen

Het is onmogelijk om met iedere leerling rekening te houden. Dus daarom is het van belang dat er gevarieerd wordt in werkvormen. Hierdoor kom je de verschillende leertypen tegemoet en kan iedere leerling op zijn manier leren. Dit heet ook wel differentiëren. Het is wenselijk dat er verschillende werkvormen in een les gebruikt worden. Voor didactische differentiatie heeft de docent veel parate kennis nodig. Er moet kennis zijn op het gebied van hulpmiddelen, methodiek en het sociale aspect. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.4 Groeperen van leerlingen en gebruik van de media

1.1.4.1 Groeperen

Er wordt gedacht dat de groep homogeen is en als gevolg daarvan krijgt iedere leerling hetzelfde te horen en te zien. Het groeperen van de leerlingen kan veel verschil maken. Door de leerlingen bij elkaar te zetten als groepen kunnen ze andere inzichten krijgen en kennis delen. In deze opstelling zijn de leerlingen ook minder docentafhankelijk. Voor de les moet er altijd nagedacht worden welke groepering het beste is voor de te leren stof en of deze groepering ook haalbaar is. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.4.2 Media

Verschillen tussen leerlingen kunnen opgeheven worden door het gebruik van docentondersteunende of docentvervangende media. Vroeger werd het gebruikt als ondersteuning, maar nu wordt het zelfs gebruikt als activerende (leer)middelen. Bij activerende leermiddelen kan ontplooiing en samenwerking verbeterd worden.

Media kan verschillende functies hebben. Dit zijn: het vastleggen of opnemen van informatie, situaties kunnen versneld of vertraagd weergegeven worden, de informatie kan makkelijk verspreid worden en kan dienen als didactische ondersteuning.

Voor het kiezen van de juiste media moet er gekeken worden naar de functies die ze hebben, maar ook naar de doelen die gehaald willen worden en de relatie tussen de media en de didactische werkvorm. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.5 Activerende didactiek

De activerende didactiek wordt steeds meer gebruikt om het onderwijs effectiever, efficiënter en nog meer op maat te maken. Bij activerende didactiek worden leerlingen door middel van activerende werkvormen gestimuleerd om na te denken en te discussiëren over de aangeboden stof. Door activerende didactiek doen leerlingen hun eigen kennis op door nieuwe informatie te integreren met bestaande kennis. Door de informatie zo aan te bieden, wordt er actief geleerd door de leerlingen. De verantwoordelijkheid ligt wel bij de leerlingen zelf. Voor deze aanpak moeten de leerlingen zelf wel gemotiveerd zijn om informatie te zoeken, eigen te maken en zelfstandig aan de slag te gaan. Inzicht wordt verworven door reflectie en reorganisatie van informatie.

Hieronder zijn de aspecten van het constructivistische onderwijs (onderwijs met o.a. activerende didactiek) weergegeven:

- De leerlingen bepalen welke leerstof gebruikt wordt en hoe deze verwerkt moet worden.
- De leerling zorgt voor zijn eigen totale kennis. Door een methode die past bij wat de leerling al weet en die past bij zijn manier van leren.
- Competenties worden verworven door aan betekenisvolle opdrachten te werken.
- Er wordt geleerd door samen te werken met anderen en elkaar dingen uit te leggen. De docent is meer een coach.
- Toetsen zijn niet alleen cognitieve testen, maar ook motorische en affectieve testen. Tevens wordt er niet alleen naar het product gekeken, maar ook naar het proces.
- Ook de reflectie/zelfbeoordeling speelt een rol.

De docent verandert in zijn rol. De docent begeleidt meer en leert de leerlingen leren. Er worden betekenisvolle opdrachten en leertaken aangeboden met keuzemogelijkheden. De leerlingen krijgen verantwoordelijkheid en er wordt aandacht besteed aan sociale en communicatieve vaardigheden. Aan het einde vindt er een reflectie op het proces plaats.

Leerlingen hebben geen baat bij activerende didactiek indien er niet genoeg studievoordelen zijn. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.5.1 Activerende werkvormen

De werkvormen die bij de activerende didactiek horen worden ook wel activerende werkvormen genoemd. Met deze vormen worden de leerlingen uitgedaagd tot actie, kritisch nadenken en reflecteren. Enkele voorbeelden zijn terug te vinden in bijlage I.

1.1.5.2 Gebruiken van didactische werkvormen

Aan de hand van de leerdoelen wordt er een werkvorm gekozen. Het is belangrijk dat de docenten afwisselend verschillende werkvormen kunnen toepassen bij dezelfde doelstellingen. Dit is gebaseerd op de kennis over de leerlingen. Niet iedere leerling is hetzelfde en door afwisseling in werkvormen ontstaat er een betere opname van de informatie onder de leerlingen. Tevens vinden leerlingen de lessen op school nogal saai, door afwisseling zal de motivatie van de leerlingen omhoog gaan. Het nadeel van variatie is dat deze afwisseling hoge eisen kan stellen aan de leerlingen en de docent. Het leerresultaat is soms moeilijk vast te stellen. Bijvoorbeeld doordat enkele werkvormen meer tijd vergen en de werkvorm wordt wel eens verheven tot doel in plaats van het middel.

Andere werkvormen zijn alleen zinvol indien de docent niet te veel overheerst in de les, ook wel doceren genoemd. De keuze voor doceren komt vooral voort uit de grootte van de klassen, de beschikbare tijd, de gewoonte, de angst voor chaos en de inrichting van het lokaal. Dit zorgt allemaal voor een traditionele vorm van lesgeven, ook wel doceren. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

Wanneer welke werkvormen echt zinvol zijn in de les hangt af van de fase waarin de leerlingen zich bevinden. Het leermodel van Nuy onderscheidt 4 fases:

Oriëntatie

Dit zijn taken die ervoor zorgen dat de leerlingen zich kunnen inrichten op de taak. Het gaat voornamelijk over het lesdoel en het wekken van belangstelling. Dit kan gedaan worden door beelden te laten zien (kaarten/modellen/foto's/dia's of video), door een activerende vraag of door het vertellen van ervaringen. Het is belangrijk dat de beginsituatie goed ingeschat wordt. Er kunnen ook werkvormen toegepast worden om de beginsituatie te achterhalen.

Herhaling

Bij deze fase gaat het om het ophalen van bestaande kennis. Het gaat met name over de herhaling van bestaande kennis en de oriëntatiefase.

Verwerving

Dit is de fase waarin nieuwe informatie zal worden aangeboden. In deze fase zitten twee aspecten: ervaren (waarnemingen) en verwoorden (vertellen wat er zojuist geleerd is, mondeling of schriftelijk).

Verwerking

Dit is de laatste fase van het leren, in deze fase gaan ze met de verworven kennis oefenen. De leerlingen maken de stof zich eigen.

Na deze fases wordt de kennis getoetst of geëvalueerd. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.5.3 Inventarisatie en classificatie

Voordat er werkvormen gekozen kunnen worden moet de docent over voldoende werkvormen beschikken en deze geordend hebben.

Er zijn verschillende categorieën waarin de werkvormen geordend kunnen worden. Hieronder worden deze kort toegelicht.

Instructievormen

Dit zijn vormen waarin de docent de instructie geeft. Het gaat met name om het overdragen van informatie en is minder leerlinggericht.

Interactievormen

Hierbij gaat het om interactie met elkaar, onderling en/of met de docent. Praten en discussiëren staat centraal.

Opdrachtvormen

Er worden taken aan de leerlingen gegeven. Meestal gebeurt dit individueel.

Samenwerkingsvormen

Het gaat hier om samen leren, dat betekent dat de leerlingen in groepjes werken. De docent begeleidt en organiseert.

Spelvormen

Door middel van spelvormen wordt er kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes verworven.

Niet elke werkvorm kan in elke situatie gebruikt worden. Er moet rekening gehouden worden met de grootte van de groep, de lestijd, de voorbereidingstijd, de hulpmiddelen, de uitvoering, de activiteiten van de leerlingen en de sterke/zwakke punten van de werkvorm voordat er een keuze gemaakt wordt. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.1.5.4 Het kiezen van een werkvorm

De werkvormen worden gekozen nadat het doel van de les duidelijk is geworden. Verschillende categorieën van het onderwijs zijn weten, inzien, toepassen en integreren. Nadat de voorwaarden zijn bekeken, blijven enkele werkvormen over. Deze werkvormen zijn dan de werkvormen waar de docent uit kan kiezen. De keuze van de docent hangt af van de aard van de doelen en de voorkeur van de docent. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

1.2 Groepsdynamica

1.2.1 Het begrip groepsdynamica

Groepsdynamica is een onderzoek naar groepen, naar het karakter van de groep, gedragingen in de groep, ontwikkeling in groepen en onderlinge relaties. Het horen bij een groep is onontkoombaar. Gedurende het hele leven behoort iedereen tot groepen, van het gezin tot aan de werkomgeving. De groep wordt gebruikt om een identiteit en karakteristieke gedragingen te ontwikkelen. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.1.1 Groepen

Een groep is een aantal mensen die hetzelfde doel willen bereiken. De leden van de groep zijn in enige mate ook afhankelijk van elkaar. Doordat de leden een gezamenlijk doel hebben en afhankelijk van elkaar zijn, hebben deze leden interactie met elkaar. Indien er iets gebeurt in de groep heeft dat effect op alle leden en niet alleen op 1 persoon. Door deze interactie beïnvloeden de leden elkaar voortdurend. Elke groep heeft zijn eigen rolverdeling en normen. Behoren tot een groep is meestal vrijwillig, omdat er bijna altijd een bepaalde motivatie is om tot een groep te behoren.

Verder is het van belang dat de stadia van groepsontwikkeling in het oog gehouden worden.

Er zijn in totaal vijf fases:

1. **Beginfase**
Onzekerheid van de leden over de groepsregels en procedures.
2. **Conflictfase**
Verzet tegen elkaar en de taken. Tevens staat het oplossen van conflicten in de groep centraal.
3. **Normerende fase**
Iedereen kent zijn plek en rol in de groep. Ook ontstaat er meer betrokkenheid.
4. **Productieve fase**
Er wordt samengewerkt en de doelen worden bereikt.
5. **Afscheidsfase**
Dit is het einde van het groepsverband. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.1.2 Productieve groepen

Een groep heeft dus eigen regels, normen en structuur. Toch zijn er effectieve en ineffectieve groepen. Er zijn vier groepstypen te onderscheiden:

Pseudogroepen

De leden werken samen terwijl de leden hierbij geen baat bij hebben. De leden hebben contact met elkaar, maar zien elkaar eerder als concurrenten. De leden uit de groep helpen elkaar niet met de taken die worden gegeven. Er wordt dus minder bereikt en er is geen band tussen de leden van de groep. Een voorbeeld van deze groep is een verkoopteam.

Traditionele groepen

In deze groep moeten de leden samenwerken om de taak te vervullen. Er is geen sprake van een groepsbeoordeling en het samenwerken wordt tot een minimum beperkt. Alle taken zijn duidelijk en er heerst structuur in de groep. Het contact tussen de leden gaat voornamelijk over hoe het werk gedaan moet worden. Er zullen in deze groepen ook natuurlijk profiteurs zijn. Een voorbeeld van deze groep zijn werkgroepen van leerlingen.

Effectieve groepen

Er is sprake van samenwerken en de leden proberen het succes van anderen te vergroten. Ieder lid heeft zo zijn taak, maar helpt ook andere leden, is kritisch en probeert het meeste uit de groepsprestatie te halen.

Zeer succesvolle groepen

Deze groep heeft alles van de effectieve groep, maar de prestatie is boven verwachting. Dit komt door de grote betrokkenheid van de leden. Zo'n soort groep komt niet vaak voor.

De eisen van een effectieve groep zijn: de gestelde doelen bereiken, goede relaties hebben onderling en zich aan de omstandigheden van de omgeving houden. Door te testen of een groep effectief is, kan er gekeken worden naar richtlijnen. Deze richtlijnen zijn terug te vinden in bijlage I. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.2 Diversiteit

Er komt veel diversiteit voor in kleine groepen. Groepen moeten diversiteit waarderen en accepteren om een effectieve groep te worden. Diversiteit kan goed uitpakken maar ook slecht. Verschillen kunnen goed uitpakken in het groepsproces doordat er van verschillende oogpunten naar een opdracht gekeken wordt maar dit kan ook negatieve gevolgen hebben. Er kunnen bijvoorbeeld negatieve relaties, pesterijen, vooroordelen, slechte productiviteit en dus mindere prestaties plaatsvinden. De leden uit de groep moeten proberen de verschillen te begrijpen. De gang van zaken in de groep wordt dus bepaald door de verschillende individuen, omdat ieder lid een ander persoon is. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.3 Teams

Een team heeft de volgende aspecten: interactie tussen de leden, er zijn gemeenschappelijke doelen, het is bekend welke leden wel en niet bij het team horen, de leden weten welke rollen ze moeten uitvoeren en wat er van hen verwacht wordt en er is een bepaalde tijd waarin een team bestaat. Er zijn verschillende soorten teams. Teams waarin de individuele prestaties omgezet worden in een teamprestatie en teams waarin de leden echt samen moeten werken om tot een prestatie te komen. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.3.1 Belangrijke aspecten voor een team

Er zijn verschillende aspecten voor een team die belangrijk zijn om te begrijpen. Het is belangrijk dat elk individu een beeld krijgt over zijn taken en wat er verwacht wordt. Ook is het erg belangrijk dat teamleden elkaar feedback geven en elkaar blijven stimuleren en motiveren. Uiteindelijk is het zinvol als er bepaalde attitudes en waarden eigen worden gemaakt. Dit alles geeft een teamlid een goed beeld van zichzelf en kan hierdoor vakkundiger te werk gaan. Deze inzichten zorgen voor vaardigere leden en een beter team. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.3.2 Productieve teams

De ervaringen en de vaardigheden van individuen maken een team productief. Betrokkenheid van de leden is niet altijd een garantie voor een hoge productiviteit. De productiviteit van een team hangt vooral af van de structuur en de onderlinge samenwerking. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.3.3 Samenstelling van teams

Hieronder staan wat richtlijnen voor het samenstellen van teams:

- **Maak kleine teams**
Hoe groter de teams, hoe minder leden een bijdrage leveren aan het proces. Indien de teams kleiner zijn, zullen de leden meer betrokken zijn. Er worden makkelijker relaties aangegaan en de werkzaamheden worden ook beter verdeeld.
- **Stel een team bewust samen**
Kijk naar de vaardigheden en niet naar de persoonlijkheid.
- **Regel alle materialen en voorzieningen**
Zorg dat alle overige middelen aanwezig zijn.

Enkele tips om een team te structureren en te ontwikkelen zijn terug te vinden in bijlage I. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.3.4 Team en individuele verantwoordelijkheid

Ieder lid van een team moet weten wat zijn verantwoordelijkheden zijn. Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid ontstaat wanneer er een gemeenschappelijk doel is.

Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid zorgt voor het volbrengen van de taak indien de doelen duidelijk geformuleerd zijn en de resultaten gemeten kunnen worden. Het team moet weten wat de individuele bijdrages zijn geweest, maar soms is de teamverantwoordelijkheid belangrijker dan de individuele verantwoordelijkheid. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.3.5 Teamontwikkeling

Om te kijken of een team ook daadwerkelijk effectief is, moeten er verschillende handelingen verricht worden. De procedures en activiteiten moeten geanalyseerd worden, de kwaliteit van de relaties onderling, de sociale vaardigheden en de mogelijkheid tot aanpassen van het team. Vaak wordt er eerst gekeken naar de gegevens, vervolgens worden deze geanalyseerd en gebaseerd op die resultaten zullen acties ondernomen moeten worden. Die acties worden genomen om de productiviteit van het team te vergroten. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.2.3.6 Gedragsproblemen in teams

Elk team krijgt op een bepaalde tijd problemen met de teamleden. Vaak zijn deze problemen frustraties over obstakels. Dit kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door: de onvolgroeidheid van het team, de voorgeschiedenis van het team, andere motieven onderling en individueel gedrag. Hierdoor kunnen de volgende gedragsproblemen ontstaan: passiviteit, actieve vrijblijvendheid, zelfstandigheid en het overnemen van de leiding.

Voor deze problemen zijn makkelijk oplossingen te bedenken.

Voor passiviteit kan men de taken of de rollen anders verdelen en beoordelen op de gemiddelde prestatie. Door dit laatste worden de leden gestimuleerd om de passieve leerlingen te activeren.

Voor actieve vrijblijvendheid kan er een beloning gegeven worden aan het einde, de taken zo structureren dat iedereen moet werken om het eindproduct te laten slagen of een teamobservator aanstellen die het werk observeert en uiteindelijk verslag uitbrengt in een reflectiebijeenkomst. Voor te veel zelfstandigheid kan de informatie beperkt worden zodat geen lid al alleen aan het werk kan gaan of zorgen voor afhankelijkheid van andere leden. Voor leden die de leiding over willen nemen, moet er een duidelijke rolverdeling zijn en het team kan beloond worden op basis van de leden die het minste presteren. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

1.3 Intensiteit

1.3.1 Wat is intensiteit?

Intensiteit is de mate van inspanning, activiteit of kracht. (Mijnwoordenboek, 2008) Voor de les geldt dat de leerlingen zoveel mogelijk in beweging zijn. Hoe hoger de intensiteit, hoe meer mogelijkheden er zijn om te leren.

1.3.2 Hoe verhoog je de intensiteit?

De intensiteit is te verhogen door meerdere situaties aan te bieden, de les te verdelen in verschillende onderdelen, spelenderwijs te leren en zo veel mogelijk leerlingen in te zetten.

1.3.3 Gevolgen van een verhoogde intensiteit

Een verhoogde intensiteit zorgt voor meer aandacht bij de leerlingen, zullen ook het gevoel krijgen dat er meer geleerd is en er zal meer plezier zijn.

1.4 Structuur

1.4.1 Wat is structuur?

Het begrip structuur wordt gezien als een bedachte constructie. Een netwerk van relaties waarin mensen of groeperingen een bepaalde positie innemen. Aan een positie zit een rol en een status verbonden. Sociale structuur geeft richting aan het handelen van individuen. Het geeft een langdurig karakter aan de relaties tussen mensen. Dat zorgt dan weer voor regelmaat en voorspelbaarheid. Voor een goede samenwerking is ook orde nodig. Door de duidelijke taakverdeling is het voor iedereen duidelijk wie welke beslissingen neemt.

Hieronder staan verschillende kenmerken van structuur met een korte toelichting.

Centrale en randposities

Niet iedere positie heeft evenveel macht. Dus de status en de macht is gekoppeld aan de positie en niet zozeer aan de persoon.

Relaties

Het is belangrijk dat er altijd interactie is tussen de verschillende posities.

Verdeling van rollen en de daarbij horende taken

In iedere groep zullen er taakverdelingen zijn. Niet iedereen hoeft hetzelfde te doen.

Samenhang

Omdat ieder lid werkt voor dezelfde doelen is het belangrijk dat er samengewerkt wordt.

Mobiliteit

Niet in elke groep is er een mogelijkheid om van positie/taak te wisselen. Het kan zo zijn dat er in de groep gewisseld wordt van taak/positie. (Wijsman, 2005)

1.4.2 Hoe verhoog je de structuur?

De structuur is te verhogen door de relaties onderling goed te krijgen. Om deze relaties te verbeteren is het van belang dat er duidelijke regels zijn over de taken/eisen en er dient wederzijds respect te zijn. Tevens is het belangrijk dat er samen wordt gewerkt en niet tegen elkaar.

1.4.3 Gevolgen van een betere structuur

Indien er een betere structuur in les heerst, zal de les beter verlopen. Vele aspecten van de les zullen sneller verlopen, zoals het op- en afbreken van de materialen en de uitleg van verschillende onderdelen.

1.5 Spelen(d) leren spelen

1.5.1 Kiezen van thema's, doelen, spel en de situatie

Voordat er een les gemaakt wordt, is het belangrijk dat eerst de beginsituatie en de doelen duidelijk zijn. De beginsituatie is voor geen één leerling hetzelfde en daarom is het belangrijk dat er verschillende niveaus terug te vinden zijn in de doelen. Het spel en de regels moeten afgestemd zijn op het niveau van de leerlingen.

De motieven van leerlingen om deel te nemen, kunnen ingedeeld worden in twee categorieën: het prestatiemotief en het recreatiemotief. Afhankelijk van een van deze motieven kan het spel aangepast worden. Door de aanpassingen kan het spel voor de groep en de individuele leerlingen op maat gemaakt worden. Daarbuiten zijn er ook nog spelregels. Deze regels gelden alleen voor de niet-wedstrijdsporters die toegevoegd kunnen worden om het spel te bevorderen. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.2 Kiezen van spelvormen

Voordat een spelvorm gekozen wordt, moet er rekening gehouden worden met bepaalde criteria: de algemene inhoudelijke keuzecriteria en de specifieke inhoudelijke keuzecriteria. Algemene inhoudelijke keuzecriteria zijn de overkoepelende thema's, zoals turnen of atletiek. De specifieke inhoudelijke keuzecriteria zijn de spellen die bij die thema's horen. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.2.1 Algemene inhoudelijke keuzecriteria

Onderstaand enkele criteria voor het kiezen van de inhoud voor het bewegingsonderwijs.

- Er dient rekening gehouden te worden met de ontwikkelingswaarde van de activiteit. Het spel moet ontwikkelingsmogelijkheden hebben, zodat er een methodiek ontstaat.
- Een spel moet typisch en kenmerkend zijn voor de groep van spelen. Alle kenmerkende eigenschappen dienen in de spelvorm te zitten.
- Er moet een transfer mogelijk zijn. Het geleerde moet toepasbaar zijn in andere thema's.
- Het is belangrijk dat er beleving en een sportwaarde is.

Hoe meer criteria van toepassing zijn des te beter de spelvorm is. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.2.2 Specifieke inhoudelijke keuzecriteria

Er is onderscheid te maken tussen eind- en basisspelen. De volgende criteria zijn voor de eindspelen, dit zijn spelgebonden criteria.

- Het spelidee moet overeenkomen met het sporteindspel.
- Er zijn aanpassingen gemaakt in de regels.
- Er zijn methodische stappen mogelijk.
- Het accent moet liggen op de spelproblemen.
- De beleving moet een grote rol spelen.
- Er moet vooruitgang zitten in de spelregels. Blijven aanpassen op het niveau van de groep/leerlingen.

Ook hier geldt: hoe meer criteria van toepassing zijn des te beter de spelvorm is. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

Er zijn standaard spelen waarin gevarieerd kan worden. In bijlage I staan enkele voorbeelden van doelspelen, trefvlakspelen en slag- en loopspelen.

1.5.2.3 Slechte spelvormen

Echt slechte spelen bestaan niet, maar indien er te weinig criteria zijn die van toepassing zijn op het spel, dan zijn er betere alternatieven aanwezig. Blijf altijd zoeken naar de optimale spelvormen. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.3 Ontwikkeling binnen en tussen spelvormen

Een spelvorm wordt gekozen aan de hand van de doelen. Er wordt gekeken in welk spel die doelen realiseerbaar zijn. Er kunnen een aantal wijzigingen plaatsvinden aan de hand van criteria: aandacht verschuift van techniek naar tactiek, de mogelijkheden voor acties breiden zich uit, er is meer weerstand van de tegenpartij en er dient sneller gehandeld te worden en de complexiteit neemt ook toe.

Er moet een opbouw zijn in de spelvormen. Dit is mogelijk door aanpassingen te maken aan de hand van de bovenstaande criteria. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.4 Regels

Geen een spel kan zonder regels gespeeld worden. De regels hangen af van de volgende uitersten: competitie en coöperatie, effectiviteit en efficiëntie en samen of alleen spelen.

De regels zullen toenemen indien er meer competitie, effectiviteit, efficiëntie, bewustheid en er een meer gezamenlijk gebeuren is. In tegenstelling tot meer regels zullen de regels afnemen wanneer er meer plezier en beleving is. Tevens zal er dan ook meer individueel gespeeld worden. Voordat er regels ingevoerd worden moet er ook gedacht worden aan de leeftijd, het niveau van de leerlingen en de instelling. Het is dus van belang om goed na te denken welke regels zinvol zijn om toe te passen aan de doelgroep. Het is ook mogelijk spelregels toe te passen die het spel beter speelbaar maken, zowel op technisch als tactisch vlak. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.5 Manieren van aanbieden

Er zijn verschillende manieren om een spel te leren aan de doelgroep. Hieronder staan de verschillende mogelijkheden.

Eerst alle technische aspecten aanleren en daarna gaan spelen om de tactieken aan te leren. De voordelen zijn dat het veilig is en er minder fouten gemaakt worden. De nadelen zijn dat de leerweg erg lang is en de informatie te gedetailleerd.

Alle basistechnieken aanleren en vervolgens spelenderwijs de andere technieken en tactieken aanleren. De voordelen zijn dat het directe handelen stimulerend werkt. De nadelen zijn dat er incidenteel en onbewust geleerd wordt. Tevens zal het een lange leerweg zijn voor de minder vaardige leerlingen en er zullen sneller fouten in het spel plaatsvinden.

Spelenderwijs alle technieken en tactieken aanleren. De voordelen van deze manier zijn dat er doelgericht naar oplossingen gezocht wordt, er wordt inzichtelijk geleerd en het is een geleidelijk en relatief veilig leerproces. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.6 Lessamenstelling

Voor het maken van een les of lessenreeks moet er nagedacht worden wat er geleerd moet worden, wat er al geleerd is en hoe de leraar verder wil gaan.

Een les bestaat altijd uit verschillende delen. Een inleiding, een kern en misschien een afsluiting. Het is van belang om de kern goed in te delen. Gaan de leerlingen alleen maar leren, beleven of allebei. Het is belangrijk om deze aspecten ook zinvol te houden. Hou de vorige les in de gaten en borduur daar op verder voor de volgende les. Een tijdsindeling maken van de les is erg zinvol, zodat de tijd effectief wordt ingericht. In de kern dienen zowel

basis- als eindvormen toegepast te worden. De les moet niet te passief worden maar het is verstandig om een goede balans te vinden tussen activiteit en rustmomenten.

De les kan geïntensiveerd worden door het materiaal al klaar te zetten, een voorbeeld situatie in te richten en door het creëren van meerder velden. Dit kan nog versterkt worden door te werken in kleine groepen en te zorgen voor soepele overgangen tussen de lesfasen.

Zorg voor een veilige leersituatie door: de leerlingen hun sieraden af laten doen, door veilige gedragsregels te maken en het materiaal gebruiken zoals het hoort.

Ieder deel van de les heeft zijn eigen kenmerken. Zorg ervoor dat deze kenmerken ook terugkomen. Voor de inleiding geldt het volgende: zoveel mogelijk leerlingen hebben een voorwerp, intensiteit en inspanning nemen toe, alles vindt plaats in een organisatievorm en er worden vaardigheden gebruikt uit de vorige les. De aandacht ligt op het technische aspect en sluit aan op de kern. Voor de leerkeren geldt dat: de inhoud aansluit op de doelen, er meerdere thema's aangeboden worden door middel van basis- en eindvormen en er spelproblemen worden opgelost. Voor een beleavingskern gelden de volgende kenmerken: het ondergaan/het doen staat centraal, het is een onderdeel van meerdere thema's, het bestaat voornamelijk uit eindvormen en spelproblemen worden al spelend opgelost. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.7 Motivatiebevorderende bewegingssituaties

Voor een goede betrokkenheid zijn positieve leerervaringen nodig. Die positieve instelling zorgt ook voor regelmaat, frequentie en de intensiteit in sport.

1.5.7.1 De behoeftes, motieven en de houding van leerlingen

Motivatatie en houding

Het gedrag van leerlingen wordt beïnvloed door de omgeving. De leerlingen staan constant in relatie met de omgeving en dat zorgt voor een bepaalde reactie. Ook de behoeftes van een persoon zorgen ook voor gedrag. Indien er een behoefte niet voldoende wordt bevredigd, zal het gedrag sterk veranderen om toch voldoening te krijgen. Iedere leerling heeft voor zijn gedrag verschillende motieven klaar staan. Soms is de motivatie zo sterk dat het niet makkelijk meer te veranderen is. Dit gedrag komt vaak terug in dezelfde vorm. Dit wordt ook wel een attitude genoemd. Deze attitude zal soms wat minder toegepast worden als andere zaken belangrijker zijn, maar het zal nooit geheel verdwijnen.

De kenmerken voor een attitude zijn:

- Het is voor een deel af te leiden van het gedrag. Maar om er echt achter te komen hoe belangrijk het is, moet er met degene gepraat worden.
- Er hangen negatieve en positieve waarderingen aan een persoon, object of situatie.
- De manier van reageren is voorspelbaar en consistent.
- De ervaringen vormen de waardeoordelen.
- Bij elke waardering hoort een aspect. Dat kan een motorisch, sociaal, cognitief of affectief aspect zijn.
- Men is in staat te handelen, indien nodig.

Bewegingsbehoefte

Aan bewegen zijn bewegingsfuncties verbonden. Een of meerdere van deze bewegingsfuncties kan ervoor zorgen dat er bewogen wordt. Het hangt wel van de persoon zelf af of er op een situatie in wordt gegaan. Hieronder staan verschillende bewegingsfuncties met daaronder de daarbij behorende motieven waarom er bewogen wordt.

Bewegingsfunctie: Omgang met anderen.

Motief: samen bewegen

Bewegingsfunctie: Ontdekken.

Motief: kijken wat de grenzen zijn, er worden spannende en uitdagende situaties ervaren.

Bewegingsfunctie: Vergelijkingen met anderen.

Motief: prestaties vergelijken met anderen.

Bewegingsfunctie: Aanpassende functies.

Motief: willen bewegen om gezond te blijven, intensief bezig zijn

Bewegingsfunctie: De mogelijkheid om zichzelf te laten zien.

Motief: bekeken worden tijdens het bewegen

Bewegingsfunctie: Zichzelf uitdrukken.

Motief: beleven in de situatie. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.7.2 Motiverende spelsituaties

Verschillende onderwijsmethodes of dimensies zorgen voor de inhoud en de vorm van het onderwijs. Deze dimensies zijn:

- Korte termijnplanning tegenover thematisch en plannen op de lange termijn.
- Klassikaal tegenover differentiatie.
- Sturend onderwijs tegenover probleemgestuurd onderwijs.
- Gesloten tegenover open onderwijs.

Bij deze dimensies horen specifieke inhouden om bepaalde doelen te halen. Er wordt gestreefd naar effectiviteit, efficiëntie en plezierig onderwijs. Dit zorgt dus ook voor beperkende didactische werkvormen. Om rekening te houden met verschillende dimensies kunnen er in bijlage I voorbeelden en tips gevonden worden voor de inhoud en de didactische werkvormen.

1.5.7.3 Motivatiecyclus

Gemotiveerd of ongemotiveerd raken hangt af van een motivatiecyclus. Er is een onderscheid te maken in productief en niet-productief. Productief houdt in dat succes gezien wordt als een interne eigenschap en falen als het niet goed genoeg inspanning leveren. Niet-productief houdt in dat succes aan externe factoren wordt toegeschreven en falen aan interne factoren. De niet-productieve leerlingen moeten gestimuleerd worden om productieve leerlingen te worden. Dit kan gedaan worden door de leerlingen vertrouwen te geven over hun eigen kunnen.

Hieronder worden de fasen van de motivatiecyclus weergegeven:

1. Een plan met doelen.
2. De ondernomen acties.
3. Toeschrijving van het resultaat, succes of falen.
4. Het gevoel over die toeschrijving, tevreden of teleurgesteld.
5. Verwachtingen voor de toekomst.
6. Hier na begint de cyclus weer van voor af aan. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.8 Didactiek

Het aanleren van verschillende vaardigheden gaat beter indien er actief geleerd wordt. Dit kan gedaan worden door verschillende leerroutes. Zo'n leerroute bestaat uit: het geven van informatie, de verwerking van de stof en het gebruik in de praktijk. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.5.8.1 Didactische werkwijzen

Didactische werkwijzen is de aanpak van de leraar. Door op verschillende manieren te leren, kan de vaardigheid beter geleerd worden. Door verschillende soorten informatie die ontvangen wordt, valt alles op zijn plek en wordt de opdracht beter begrepen. Er moet niet gevarieerd worden omdat er gevarieerd moet worden, maar dit moet gedaan worden voor de afwisseling en moet voornamelijk zinvol zijn. De werkwijzen zijn in te delen in 6 categorieën, hieronder worden deze genoemd en ook kort toegelicht.

Organisatievormen

Bij deze vorm hoort ook de tijdsindeling, plek van het materiaal, hoe het veld is aangeduid en de regels. Er wordt een spel/oefening gedaan, waarin de leraar de knelpunten laat zien. Tevens vraagt deze leraar om oplossingen aan de leerlingen en laat de fouten daarna een paar keer goed herhalen. Daarna kan er direct gecoacht worden op deze knelpunten in het spel zelf.

Opdrachtvormen

Er wordt een opdracht gegeven aan de leerling die aangeeft hoeveel vrijheid de leerling heeft, welke structuur nodig is, of het een individuele of groepsopdracht is, wat de variatiemogelijkheden zijn en waar het accent op ligt.

Groeperingsvormen

Dit zijn natuurlijk werkvormen die in een groep gedaan worden. Er kunnen verschillende keuzes gemaakt worden: individueel werken, in groepen werken, hoe zijn de groepen ingedeeld – heterogeen of homogeen, groeperen binnen of buiten de klas en wie maakt de groepen.

Instructievormen

Het accent ligt op de kern van de activiteit. De betrokkenheid varieert sterk en het gaat om zien/horen/voelen of aanvoelen van de vaardigheden.

Leeractiviteiten

In deze vormen gaat het om het beheersen van vaardigheden. Tevens moeten de vaardigheden begrepen worden en er is ruimte om eigen bewegingssituaties te bedenken.

Omgangsvormen

Bij deze vormen gaat het om de omgangsregels en –normen. Het is van belang dat de leerlingen de vrijheid hebben om de bewegingssituatie zelf vorm en inhoud te geven. In omgangsvormen zijn verschillende types te onderscheiden: strakke leiding van de leraar, leiding met inbreng van de leerlingen, leraar helpt actief en de leraar 'volgt' als het ware de leerlingen na de eerste uitleg.

Door te variëren in werkvormen worden de leerlingen actiever bij de les betrokken. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

1.6 Leiderschap

1.6.1 Leiding geven

Leiding geven kan niet alleen, dus het is een sociaal proces. In dit proces worden de gedragingen van een individu of groep beïnvloed door het te bereiken doel en is het afhankelijk van de situatie. Het effect van het leidinggeven hangt af van: het karakter en de houding van de leider, de houding en het karakter van degenen die geleid worden en de situatie.

Er zijn verschillende soorten leiders: leiders die alleen denken aan de relaties onderling, ook wel relatiegerichte of sociaal emotionele leider genoemd. Er zijn ook leiders die zich alleen gericht zijn op de taak, ook wel taakgerichte leiders genoemd. Te veel taakgericht of te veel

relatiegericht is niet goed. Dus er moet een goede balans zijn tussen taakgerichte en relatiegerichte gedragingen. Een leider moet rekening houden met de capaciteiten, het zelfvertrouwen en de motivatie van de leden. Er zijn 4 soorten stijlen van leiderschap om hiermee om te gaan.

1. **Instruerende stijl**

De leider heeft het heft in handen en verdeelt de taken. Deze stijl is erg taakgericht.

2. **Overtuigende stijl**

De leider heeft buiten de taakgerichte stijl ook een relatiegerichte stijl. De leider motiveert de leden om het werk gedaan te krijgen.

3. **Participerende stijl (overleggen)**

Er wordt overlegd in de groep. De leider heeft een duidelijke relatiegerichte stijl en begeleidt het proces.

4. **Delegerende stijl**

De leider delegeert de taken en ziet toe dat alles naar wens verloopt.

Leiding geven is pas echt effectief indien verschillende stijlen gecombineerd worden. Een goede leider kiest de juiste stijl voor de situatie. Een leider moet dus ook nog flexibel zijn. (Wijsman, 2005)

1.6.2 Orde

Een leraar moet gezag hebben, dit wordt voor een groot deel bepaald door het zelfvertrouwen en de houding van de leraar.

Voor orde is het belangrijk dat er duidelijke grenzen zijn, de regels nageleefd worden en er naar verhouding gereageerd wordt. De relatie die de leraar heeft met de leerlingen is de basis voor een goede les met orde. Grenzen moeten gezet en gehanteerd worden. Dit is mogelijk op een aardige toon, de leerlingen hoeven niet altijd op een boze toon terecht gezet te worden. Door terug te komen op de ordemaatregelen wordt de orde verstoord, daarna moet er gekeken worden hoe er verder gegaan wordt met de les.

Lukt het daarna nog niet, moet er gekeken worden waar de fout zit. Doe dit door reflectie of door de les te bespreken met een collega. Niet alles komt door de omstandigheden. De oorzaak kan ook bij de leraar of de groep liggen. Loopt het te ver uit de hand, zorg dan dat het hart gelucht kan worden bij een collega. Dan kan er daarna weer fris begonnen worden. (Lagerwerf, B & Korthagen, F, 2006)

1.6.2.1 Ordemaatregelen

Het is zinvoller om de leerlingen te laten weten wat er gedaan moet worden en niet wat er gelaten moet worden. Er zijn verschillende kleine manieren om de orde erbij te houden: goed beginnen door middel van de houding, even stoppen met praten tijdens de uitleg, de leerling(en) die de les verstoort aankijken, een beurt geven aan de leerling die niet oplet en even de naam van de leerlingen noemen.

Indien het druk en onrustig blijft zijn er verschillende manieren om de les weer te herpakken. Om de les weer op een goed spoor te krijgen kunnen er verschillende dingen gedaan worden. Er kan indruk gemaakt worden op de leerlingen door te laten merken dat het menens is. Door tekst en uitleg te geven over wat er speelt en waarom dat niet acceptabel is.

Soms zijn er ingrijpendere maatregelen nodig zoals:

- De klas op zijn gedrag aanspreken.
- Gevolg geven aan het gedrag van de leerlingen, ofwel straf. Houd het niet bij waarschuwen, anders verliest het zijn kracht.

- Verzetten van leerlingen, houd de groepjes niet bij elkaar.
- Een time-out geven.
- Zorg eerst voor orde en ga daarna pas leerlingen helpen.
- Leerling individueel aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Zorg ervoor dat de leerling aan het denken gezet wordt. Dit kan alleen indien de gedachten op de juiste manier verwoord worden. Let op indien er echte problemen verwacht worden en met allochtone leerlingen in verband met de schaamtecultuur. (Lagerwerf, B & Korthagen, F, 2006)

1.6.2.2 Straffen

Gedragverbetering kan bereikt worden door straf. De straf moet wel in relatie staan met het gedrag wat de leerling vertoonde, anders wordt er niet geleerd. Blijf niet haatdragend, maar begin na de straf weer met een schone lei. Voor het geven van straf zijn er bepaalde punten die in het oog gehouden moeten worden. Ben niet sarcastisch of cynisch. Dit alles gaat ten koste van de relatie die opgebouwd is met de leerlingen. De hele klas straffen is riskant. Dit is een vorm van onvermogen.

Algemene aandachtspunten voor straffen zijn: meteen uitvoeren, neem strafwerk serieus en controleer/corrigeer, zorg ervoor dat de straf redelijk is, grijp altijd hetzelfde in en straf niet te zwaar, laat de straf een relatie hebben met het gedrag en na de straf met een schone lei beginnen.

Er zijn ook enkele zwaardere straffen die toegepast kunnen worden. Zoals een gesprek na schooltijd/les. De structuur van een dergelijk gesprek is belangrijk. Het is belangrijk om te vertellen waarom dit gesprek gehouden wordt en dat alle kanten van het verhaal verteld worden. Uiteindelijk moet de consequentie van het gesprek duidelijk gemaakt worden. Let op dat het geen ja-amen-gesprek wordt of een vechtgesprek. Zorg ervoor dat er samen gepraat wordt zodat er een gedachte los komt en er naar oplossingen gezocht kan worden.

Een andere zwaardere straf is een leerling uit de les verwijderen.

Lukt niets meer? Probeer dan contact te blijven zoeken met de leerlingen en ga samen verder.

Een oplossing met macht uitvoeren is niet de beste manier, dus probeer de relatie in stand te houden. Ben niet te bang voor de volgende les, want leerlingen zijn de vorige les vaak alweer vergeten. (Lagerwerf, B & Korthagen, F, 2006)

Hoofdstuk 2: Plan van aanpak

2.1 Algemeen

In dit onderzoek wordt onderzocht wat de beste didactische werkvormen zijn voor drukke/moeilijke klassen, met leerlingen die veel bewegingsdrang hebben. Het gaat over een 3Havo klas in het voortgezet onderwijs, deze klas heeft een andere instructie- en werkvorm van de docent nodig. Het doel is om de juiste didactische werkvorm voor deze klas te creëren en te onderzoeken.

Voor dit onderzoek zijn er verschillende observatieformulieren bekeken, maar geen enkel formulier paste bij het onderwerp en de groep. Dus er is een observatieformulier ontwikkeld. De hoofdonderdelen in dit formulier zijn:

1. Didactische werkvorm:
 - a) de randvoorwaarden,
 - b) de docent,
 - c) de groep.
2. Bewegingsdrang.
3. Intensiteit.
4. Structuur.

Deze punten zijn in het formulier uitgewerkt worden met de bijbehorende indicatoren.

2.2 Stappenplan

Stap 1: Observatie formulier ontwikkelen.

Als eerste is er een observatieformulier ontwikkeld om de klas en de docent goed te kunnen observeren. Dit formulier bevat de bovenstaande criteria: didactische werkvorm, bewegingsdrang, intensiteit en structuur. Met dit observatieformulier zullen de lessen lichamelijke opvoeding beoordeeld worden. Dit observatieformulier is gemaakt op 28 januari.

Stap 2: Testen van het observatieformulier.

In de eerste week van het onderzoek, 9 februari, is het observatieformulier getest op de bruikbaarheid. Aanpassingen waren niet noodzakelijk omdat het formulier toereikend was.

Stap 3: Observeren.

De docent vult het formulier zelf in, mede op basis een korte nabespreking met de begeleidende docent. Hierdoor wordt de observatie betrouwbaarder. De begeleider zal het formulier alleen invullen indien deze docent in de les aanwezig is. De observaties zullen van 9 februari tot 30 maart plaatsvinden op de dinsdag van 11.10-12.50 bij een 3Havo klas.

Stap 4: Uitwerken van de observaties en vergelijken met andere observaties.

Aan het einde zijn alle observaties uitgewerkt om eventuele verbanden te kunnen zien. Daarna is er gekeken naar eventuele verbanden met de literatuur en wat de uiteindelijke conclusie is. Er is ook gekeken naar het bereikte resultaat.

Stap 5: Eindverslag.

Alle resultaten, discussies, aanbevelingen en de conclusie zijn daarna met alle tussenproducten verwerkt in een eindverslag. Het conceptverslag is ingeleverd op 12 april. Het uiteindelijke verslag wordt ingeleverd op 12 mei.

Hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek

Voor dit onderzoek moet er een nieuw observatieformulier gemaakt worden. Hiervoor moet er duidelijk zijn wat er precies onderzocht gaat worden. Daarom zullen in dit hoofdstuk de volgende aspecten worden behandeld: operationalisatie, het ontworpen observatieformulier, de onderzoekspopulatie, de validiteit, de betrouwbaarheid en een dataverzameling/planning.

3.1 Operationalisatie

3.1.1 Onafhankelijke en afhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabele van een onderzoek is de oorzaak. Dat is in dit geval een drukke 3 Havo klas met veel bewegingsdrang en geringe kennis over de juiste keuze in didactische werkvormen.

De afhankelijke variabelen van een onderzoek zijn de mogelijke gevolgen. Dat is in dit geval de juiste didactische werkvormen voor drukke klassen, meer inzicht in eigen handelen en eigen voorkeuren.

3.1.2 Wat wordt er onderzocht?

Het onderzoek dat uitgevoerd wordt is een kwalitatief onderzoek. Het gaat namelijk om de beste didactische werkvormen voor een moeilijke, drukke klas met veel bewegingsdrang. Het gaat over welke werkvormen geschikt zijn en hoe dit aangepakt moet worden. Dus het gedrag van de leerling/klas en de docent wordt bekeken. De observaties worden elke les uitgevoerd, omdat er gekeken wordt welke werkvormen werken bij deze klas. De observaties moeten leiden tot een gepaste didactische aanpak voor moeilijke klassen die niet zelfstandig kunnen werken.

3.1.3 Wat wordt er gemeten?

In dit onderzoek wordt gekeken welke didactische werkvormen goed werken bij klassen die druk zijn en veel bewegingsdrang hebben. Deze klassen moeten vooral veel doen en een zo kort mogelijke uitleg krijgen. De werkvorm moet voldoen aan een hoge intensiteit en de structuur mag in de les niet verminderen. Dit wordt getoetst door een observatie. Doordat de docent een rol speelt in dit proces is het ook een participerende observatie.

3.1.4 Zijn er bestaande instrumenten?

Er zijn verschillende schema's die gebruikt kunnen worden, zoals het ABC-observatieformulier of het SGG-schema. Deze zijn terug te vinden in bijlage II. De nadelen van deze bestaande observatieformulieren zijn dat ze erg algemeen zijn en redelijk subjectief. Het voordeel van deze observatieformulieren is dat er ook naar de aanleiding en de consequentie wordt gekeken en niet alleen naar het gedrag zelf. Op basis van deze bestaande schema's is een eigen observatieformulier ontwikkeld, zodat dit precies bij de situatie aansluit. De voordelen van de bestaande formulieren zijn hierin meegenomen.

3.1.5 Operationaliseren

Om een nieuw observatieformulier te ontwikkelen moet de onderzoeksdefinitie geoperationaliseerd worden. Dit wordt gedaan door begrippen uit de definitie te halen en daar indicatoren aan te linken.

De onderzoeksdefinitie:

Wat zijn de beste didactische werkvormen die de intensiteit en de structuur van de gymles positief beïnvloeden voor drukke klassen met veel bewegingsdrang.

3.1.5.1 Definities en dimensies

Als eerste worden er begrippen uit de definitie gehaald, daarna worden daar dimensies aangegeven en uiteindelijk komen daar weer indicatoren uit.

De eerste definitie uit de onderzoeksdefinitie is didactische werkvorm.

Deze definitie heeft 2 overkoepelende dimensies: het doel en de situatie.

- a) Het doel heeft de volgende indicator: wat moet er bereikt worden?
- b) De situatie heeft 3 indicatoren: de kenmerken van de groep, de docent en de randvoorwaarden. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

De tweede definitie is de bewegingsdrang.

Deze definitie heeft 2 dimensies: verbaal en fysiek.

- a) Verbaal heeft de volgende indicator: niet lang stil kunnen zijn.
- b) Fysiek heeft de volgende indicatoren: onrustig, niet lang stil kunnen zijn (zitten/praten) en druk zijn tijdens de les (indien te weinig beweging).

De derde definitie is de intensiteit.

Deze definitie heeft 2 verschillende dimensies: mentaal en fysiek.

- a) Mentaal heeft de volgende indicatoren: bezig zijn met de stof en de stof begrijpen.
- b) Fysiek heeft 1 indicator: de mate van beweging.

En de vierde definitie is de structuur.

Structuur heeft 1 dimensie:

- a) Hoe zit de les in elkaar? Dit is onder te verdelen in de volgende indicatoren: spelregels, afspraken, organisatie en de verwachtingen

Al deze dimensies en indicatoren zullen verwerkt worden in het observatieformulier.

3.2 Zelf ontworpen observatieformulier

Didactische werkvormen

Datum:

Onderwerp les:

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er onvoldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	
Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	

Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	
Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
<i>Bewegingsdrang</i>			
Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	
Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	
Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	

3.3 Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie is 3H1 van het Christiaan Huygens College, locatie Rachmaninowlaan, in Eindhoven. Het is een kwalitatief onderzoek omdat er gekeken wordt naar de kwaliteit van de werkvormen. De gehele klas wordt bekeken en daarbij wordt er ook rekening gehouden met de docent. Deze klas is uitgekozen door hun bijzondere gedrag in de groep. Individueel zijn het allemaal leuke kinderen, maar in de groep worden ze druk, onrustig en lastig. Ook zijn ze niet erg sociaal tegenover elkaar. Het betreft dus geen steekproef, maar er wordt naar de gehele klas gekeken.

3.3.1 Controlevariabelen

Er is een controlevariabele en dat is een andere gelijkwaardige klas. Dit is ook een 3Havo klas (3H2), alleen zijn daar de onderlinge relaties beter en zijn ze beter aanspreekbaar. Verder hebben ze veel bewegingsdrang en de gym moet voor hen vooral intensief en uitdagend zijn. De resultaten van deze andere klas kunnen naast de "probleemklas" gelegd worden.

Tevens zullen de lessen besproken worden met een begeleider zodat er fouten uit gehaald worden.

3.4 Validiteit en betrouwbaarheid

Voor de validiteit en de betrouwbaarheid zullen dezelfde didactische werkvormen ook gegeven worden in de andere 3Havo klas, zoals beschreven is bij de controlevariabelen. Deze klas heeft veel overeenkomende kenmerken met de probleemklas, alleen ligt hier de nadruk meer op de werkvorm dan op de gedragingen van de docent. Hierdoor kan de didactische werkvorm nog eens goed onder de loep genomen worden. Tevens worden de lessen met een docent van de school besproken, zodat alle problemen gesignaleerd worden en er dus op de juiste punten verbeteringen worden doorgevoerd.

De validiteit van de meting is geborgd met een zelf ontworpen observatieformulier. Dit is speciaal toegepast op de wensen/eisen van de docent, het karakter van de klas en de didactische werkvormen die deze klas nodig heeft. Alle relevante hoofdvragen voor dit onderzoek zijn terug te vinden in het observatieformulier. De deelvragen zorgen ervoor dat elk begrip goed tot zijn recht komt. Deze vragen hebben betrekking op het gehele onderzoek. Hierdoor wordt de observatie betrouwbaarder, omdat er niet alleen naar 1 aspect gekeken wordt. Ook zal het formulier besproken worden met een begeleidende docent, zodat die eventuele fouten of aanvullingen aan kan geven. De observaties zullen na invulling kritisch bekeken worden.

De variabelen die invloed hebben op de les zijn onder andere de docent. De docent kan zichzelf controleren door deze lessen ook bij een andere klas te geven, zodat het verschil goed te zien is. Ook moet de docent de observaties kritisch bekijken. Hieruit wordt duidelijk wat de docent gedaan heeft en wat eigenlijk de bedoeling was. Ook zijn er aspecten die de docent niet in de hand heeft, zoals de laatste lesdag voor een vakantie, een vervelende les net voor de gymles, een moeilijk proefwerk of vervelende privé-omstandigheden. De docent zal erg alert moeten zijn op deze aspecten, zodat er betrouwbare metingen ontstaan.

3.4.1 Is het haalbaar?

Het onderzoek zal worden beperkt, omdat de tijd er niet is om echt overal lessenreeksen voor te maken. Het zal vooral over de organisatie, de lesgeefstijl en de lesgeefvormen gaan. Dit zijn basisvoorwaarden voor het neerzetten van een goede lessenreeks.

3.5 Dataverzameling/planning

3.5.1 Observatieplan

Het onderwerp van dit onderzoek is didactische werkvormen.

De observaties hebben plaatsgevonden op dinsdag van 11.10 tot 12.50 uur in het gymlokaal vanaf 9 februari tot en met 30 maart, met uitzondering van de vakanties. Het observatieformulier is na de les ingevuld, omdat lesgeven en observeren niet tegelijk kan plaatsvinden. De personen die meewerken aan de observatie zijn de docent, een observerende docent (indien aanwezig) en de leerlingen nemen onbewust deel aan de observatie. De lessen zijn kort nabesproken met een docent, zodat eventuele problemen zichtbaar werden.

Er is een eigen observatie-instrument gebruikt, omdat de bestaande observatieformulieren te algemeen waren en zich niet specifiek richten op didactische werkvormen.

De observatie is live gedaan en zo nauwkeurig en objectief mogelijk geobserveerd. De tijd die beschikbaar was voor de observatie was dinsdag in de late ochtend en vroege middag. De observaties kunnen beïnvloed worden door de observator zelf. Deze kan er niet altijd vanaf een afstand naar kijken en is wellicht niet altijd objectief genoeg. Daarom zijn er verschillende maatregelen genomen om de observatie zo betrouwbaar mogelijk te maken, zoals nabespreken en nogmaals controleren bij een gelijkwaardige klas.

Hoofdstuk 4: Resultaten

De lesvoorbereidingen van deze klas zijn terug te vinden in bijlage IV.

4.1 Overzicht

De resultaten zijn weergegeven op een vijfpuntsschaal, waarbij 5 een goede en 1 een slechte score is. Bij de totaalscore is de uiteindelijke uitkomst van de les te lezen. Hoe hoger de eindscore, hoe beter de les was. In de uitkomst van de observatieformulieren zijn de bevindingen uit de controlegroep en de besprekingen van de begeleider meegenomen.

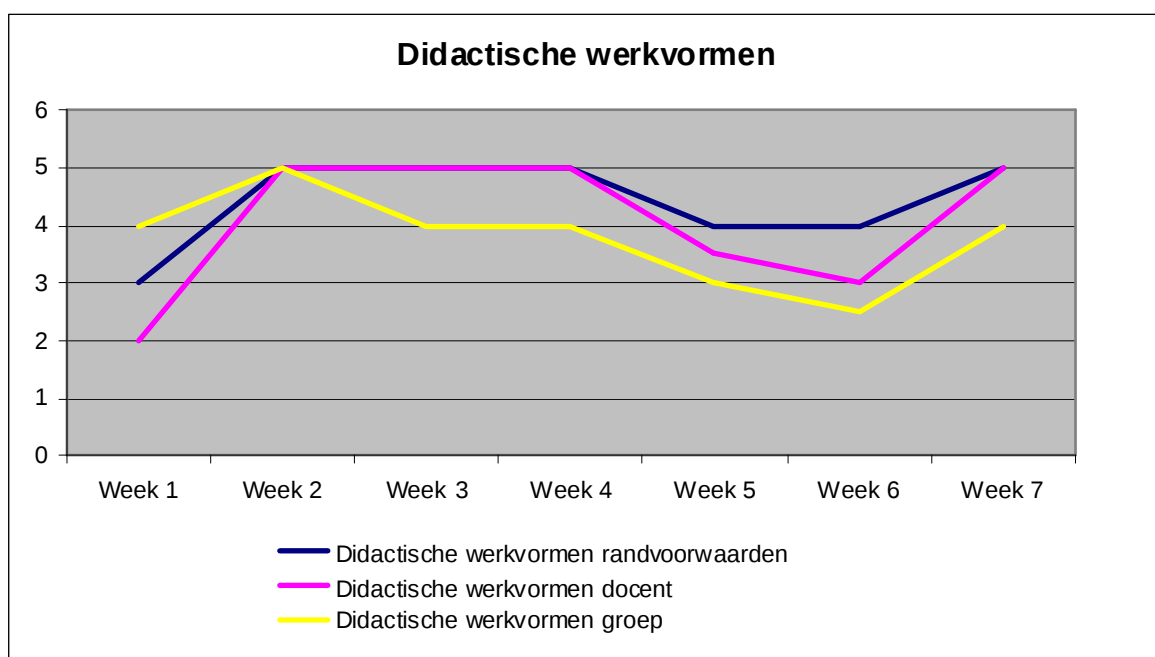
	Didactische werkvormen			Bewegings - drang	Intensiteit	Structuur	Totaalscore
	Randvoor- waarden	Docent	Groep				
Week 1	3	2	4	5	5	3	22
Week 2	5	5	5	5	5	5	30
Week 3	5	5	4	5	5	5	29
Week 4	5	5	4	4	5	5	28
Week 5	4	3,5	3	4	5	3	22,5
Week 6	4	3	2,5	5	5	3,5	23
Week 7	5	5	4	4	4,5	4,5	27

Al deze resultaten zijn terug te vinden in de onderstaande grafieken.

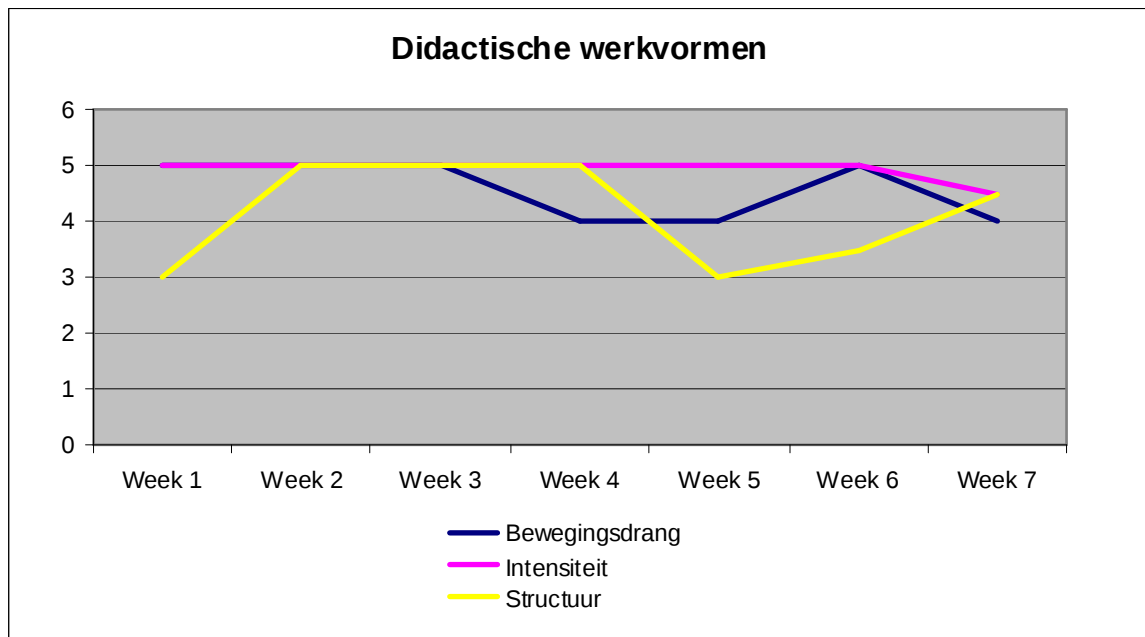
In grafiek 1 zijn de resultaten van de didactische werkvormen terug te vinden, dus de resultaten van de randvoorwaarden, de docent en de groep.

In grafiek 2 zijn de resultaten van de bewegingsdrang, de intensiteit en de structuur terug te vinden.

Grafiek 1:

Grafiek 2:

4.2 Opmerkingen per week

Week 1:

- Randvoorwaarden: het was de laatste week voor de vakantie.
- Docent: gaf wat snel op, begon al met de verkeerde verwachtingen en was niet consequent genoeg ofwel te lief.
- Groep: de leerlingen waren erg onvriendelijk tegen elkaar.

Week 2:

- Randvoorwaarden: week na de vakantie, iedereen weer uitgerust.
- Docent: was zelf ontspannen, had dus goed contact met de leerlingen en de structuur was prima.
- Groep: de meeste leerlingen waren erg vriendelijk tegenover elkaar.

Week 3 en 4:

- Groep: de meeste leerlingen waren erg vriendelijk tegenover elkaar, terwijl sommigen dit moeilijk vonden.

Week 5:

- Randvoorwaarden: de leerlingen zaten erg op elkaars huid.
- Docent: was ontspannen, maar wel wat te tolerant. Bleef te lang waarschuwen en had aan meer regels moeten denken om de rust te bewaren.

Week 6:

- Docent: was nog net wat te tolerant op het gebied van minder gewenst gedrag. De consequentie kwam nu wat laat. Moet duidelijke regels aangeven over afspraken.
- Groep: de groep was erg onrustig en verstoorde de les. Er was onrust over diefstal (geld) uit de kledkamer.

Week 7:

- Groep: er waren nog steeds wat onderlinge ergernissen tijdens de les.

Hoofdstuk 5: Discussie, conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zullen verschillende aspecten van het onderzoek bekeken worden. Zo begint dit hoofdstuk met een discussie, vervolgens komt de conclusie aan bod en zijn er aan het einde enkele aanbevelingen.

5.1 Discussie

In deze paragraaf worden de volgende onderdelen behandeld: vergelijking met de literatuur, betekenis van de feiten en de kwaliteit van het onderzoek.

5.1.1 Vergelijkingen met de literatuur

Zoals te zien is in de resultaten is er een relatie tussen de activiteiten van de docent en de activiteiten van de groep (zie grafiek 1). Dit is dan ook de basis van elke les. Indien de groep of de docent zijn activiteiten niet goed uitvoert, zal de les ook minder goed verlopen. Dit wordt ook bevestigd door de literatuur. Kortom alles staat in relatie met elkaar.

Vooraf bij klassen waarbij de onderlinge relaties slecht ontwikkeld zijn en er snel irritaties optreden is het belangrijk dat er voor het maken van een team naar de relaties, vaardigheden en persoonlijkheid gekeken wordt. Dit wordt deels bevestigd door de literatuur. De literatuur zegt de ene keer dat dit van belang is bij alle groepen en een ander hoofdstuk zegt juist dat er alleen naar de vaardigheden gekeken moet worden. Tevens wordt er ook bevestigd dat een verkeerde groepssamenstelling verkeerd uit kan pakken. Dit klopt, maar er zijn geen extra opmerkingen toegevoegd in de literatuur. Bij klassen die goed kunnen samenwerken en elkaar accepteren is het minder belangrijk om ook naar de relaties onderling en de persoonlijkheid te kijken. Dus de literatuur bevestigt dit gegeven gedeeltelijk.

Ook de lesstof speelt een belangrijke rol. Het kiezen van de juiste vorm voor een klas is cruciaal. Elke vorm moet altijd aan verschillende criteria voldoen zodat een juiste keuze gemaakt kan worden. Dit hangt natuurlijk ook nauw samen met de groep die zich in de zaal bevindt. Er wordt in de literatuur gezegd dat er gevarieerd moet worden in werkvormen, dit is in het onderzoek anders ervaren. Indien iets anders aangepakt werd, verliep de les uitermate stroef en moeizaam. De leerlingen werden erg druk en luisterden slechter. Dus enige houvast aan bekende werkvormen van de groep is belangrijk. De literatuur bevestigt dit niet, omdat daar gezegd wordt dat er elke les gevarieerd moet worden in de werkvorm.

De werkvormen die gekozen worden moeten niet alleen voldoen aan de doelen die behaald moeten worden, maar moeten ook passen bij de groep. Deze 3Havo klas kan niet zelfstandig werken en is erg ongemotiveerd. Daarom vallen vele werkvormen al af en moet er gezocht worden naar variaties in werkvormen, spelregels, speelregels en afspraken. De intensiteit gaat zo ook omlaag, omdat er soms voor een klassikale werkvorm gekozen moet worden. Dit is niet altijd erg, omdat een te intensieve les ook niet goed is. De leerlingen worden er rustiger van als er enkele rustmomenten zijn ingepland. Dit wordt bevestigd door de literatuur.

De sfeer in een groep is erg bepalend voor een les en is moeilijk op korte termijn aan te passen. Een reactie of gebeurtenis in de groep heeft nooit effect op een persoon, maar altijd op de gehele groep. De sfeer kan door een persoon of gebeurtenis helemaal anders worden. Dit wordt ook bevestigd door de literatuur, omdat alles met elkaar in relatie staat en geen één reactie op zichzelf kan plaatsvinden.

In de literatuur staat dat de structuur te verhogen is door onderlinge relaties goed te krijgen. Dit klopt helemaal maar dit is erg moeilijk om aan te passen. Een goede verstandshouding creëren met alle leerlingen uit de klas is moeilijk en neemt behoorlijk wat tijd in beslag.

Indien de relaties onderling beter worden, zal de productiviteit ook stijgen. Toch werken de klas en de docent elkaar nog vaak tegen, terwijl er eigenlijk samengewerkt moet worden. Het is daarom van belang dat op het juiste moment wordt omgeschakeld in een taakgerichte of relatiegerichte stijl van lesgeven. Iedere situatie vereist een andere aanpak.

De structuur en orde hangen dus nauw met elkaar samen. Door duidelijke regels en afspraken te maken zal de structuur alsmaar duidelijk en beter worden. Het is wel van belang dat deze regels en afspraken nageleefd worden, zoniet dan dienen de leerlingen gewaarschuwd en misschien wel gestraft te worden. Dit alles wordt bevestigd in de literatuur.

Een goed begin van de les is bepalend. Vooral beginnen met veel beleving in de inleiding zorgt voor een betere sfeer tijdens de rest van de les. De leerlingen zijn dan al in een goede stemming. Dit wordt in de literatuur niet benoemd. Er wordt alleen gezegd dat zoveel mogelijk leerlingen een voorwerp moeten hebben en dat de intensiteit en inspanning toe moet nemen. Alles moet in een organisatievorm plaatsvinden en de vaardigheden uit de vorige les moeten gebruikt worden. Ook zegt de literatuur dat de aandacht op het technische aspect moet liggen en dat het aan moet sluiten op de kern. Enkele aspecten worden in het onderzoek bevestigd, maar bij de inleiding moet het vooral draaien om de beleving.

5.1.2 Betekenis van de resultaten

Een les met een goede score komt voornamelijk voort uit de vaardigheden van de docent, het onderwerp van de les en de sfeer in de klas. De klas is erg gevoelig voor wisselingen en de leerlingen zijn daardoor altijd erg druk of minder vriendelijk tegen elkaar. De docent speelt hier natuurlijk een grote rol in, maar de sfeer van deze klas is moeilijk om te buigen. Zoals al verwacht werd, hangt het optreden van de docent nauw samen met de structuur. Indien de docent niet op zijn best is, is de structuur ook minder. Verder staan de groep, de randvoorwaarden, de docent en de structuur in verband met elkaar omdat er een gelijkwaardig verloop is met deze vier aspecten (zie grafiek). De bewegingsdrang van de leerlingen en de intensiteit staan hier meer buiten en worden voornamelijk beïnvloed door externe factoren.

De betekenis van deze resultaten voor de onderzoeker is dat er een duidelijk beeld van de docent naar voren komt. Er kan nu makkelijk gezien worden waar het verkeerd ging in de lessen. Dus de docent weet hierna meteen waar er nog verbeteringen plaats kunnen vinden.

5.1.3 Kwaliteit van het onderzoek

De kwaliteit van het onderzoek hangt af van de validiteit en de betrouwbaarheid. Als eerste zal de betrouwbaarheid aan bod komen en daarna de validiteit.

De betrouwbaarheid van het onderzoek is goed. De beïnvloedbare factoren voor dit onderzoek zijn stabiel geweest, zoals het tijdstip van de meting en de groepsgrootte. De meer variabele factoren, zoals de lesweek/gebeurtenissen voor de les en de stemming in de klas, zijn lastig in de hand te houden. Hierdoor zijn de resultaten per keer verschillend van elkaar, maar dit was een belangrijk onderdeel van het onderzoek. De hoofdgedachte van het onderzoek ging uit naar de juiste didactische werkvorm. Hierbij horen alle factoren omdat er ondanks alles een goede les moet komen. Door de afspiegeling met de controlegroep en de reflectie met de begeleider is er een objectieve meting ontstaan. Een minpunt is dat de onderzoeksperiode wat kort was.

Over de validiteit kan kort gesproken worden. Er is gemeten wat er gemeten moest worden, maar alleen op het algemene vlak. Er is duidelijk naar voren gekomen welke aspecten voor deze klas het belangrijkste zijn en waar vooral op gelet moet worden.

5.2 Conclusie

Het onderzoek ging over het zoeken naar de juiste didactische werkvorm voor een drukke/moeilijke 3Havo klas, met leerlingen die veel bewegingsdrang hebben.

De juiste werkvorm voor de klas hangt nauw samen met de vaardigheden van de docent, het onderdeel van de les en de gemoedstoestand van de klas. De docent heeft een groot aandeel in de les en indien de les goed in elkaar zit, kan de les toch redelijk goed verlopen. Aan de sfeer van een klas is wel wat te doen, maar deze is moeilijk te veranderen op korte termijn en hangt nauw samen met het tijdstip van de les. Verder is het zinvol om de onderlinge relatie met de groep te verbeteren. Door een betere verstandshouding zal de structuur ook beter worden. Daarentegen moet er niet alleen relatiegericht lesgegeven worden, maar dient er een goede balans te zijn tussen relatie- en taakgericht lesgeven. Bij het indelen van een les zijn er verschillende aspecten van belang. Zo is het belangrijk dat de les goed gestart wordt door middel van een inleiding met veel beleving. Hierdoor zijn alle leerlingen in een goede stemming voor het vervolg van de les. Ook moet er gevarieerd worden binnen de werkvormen waarmee de groep bekend is. Door een sterk afwijkende werkvorm te kiezen, zal er meer onrust in de groep ontstaan. Bij het samenstellen van teams moet niet alleen gekeken worden naar de vaardigheden maar ook naar de persoonlijkheden van de leerlingen. Verder moet de les niet te intensief worden. Er moet een goede afwisseling tussen rust en intensiteit zijn. Tijdens deze rustmomenten kunnen leerlingen andere taken vervullen, zodat er niet alleen maar stilgezeten wordt. Tevens moet een strak georganiseerde structuur aan de basis van elke les staan.

5.3 Aanbevelingen en suggesties

Met dit onderzoek kan op de volgende manier omgegaan worden. Het onderzoek is goed te gebruiken als informatiebron. Er kan kennis worden opgedaan over de aspecten die meespelen met didactische werkvormen. Er wordt gekeken naar de docent, de lesstof, de groep en didactische werkvormen. De resultaten van het onderzoek zijn minder interessant voor anderen, omdat dit specifiek over één persoon en één klas gaat. Wel kunnen hier natuurlijk inzichten opgedaan worden voor de beste manier van handelen voor een drukke/moeilijke klas met veel bewegingsdrang en slechte onderlinge relaties.

Een goed vervolgonderzoek zal dieper en specifiek op deze aspecten in kunnen gaan en verschillende lessenreeksen kunnen ontwikkelen die docenten kunnen gebruiken als leidraad voor moeilijke klassen.

Bronnenlijst

- Hoogeveen, P & Winkels, J (2005). *Het didactische werkvormenboek. Variatie en differentiatie in de praktijk*. (7^e druk). Plaats: Assen. Uitgever: Koninklijke van Gorcum
- Johnson, D.W. & Johnson, F.P. (2008). *Groepsdynamica. Theorie en vaardigheden*. (9e editie). Plaats: Amsterdam. Uitgever: Pearson Educatie Benelux.
- Lagerwerf, B & Korthagen, F (2006). *Een leraar van klasse. Een goede docent worden en blijven*. (1^e druk). Plaats: Soest. Uitgeverij: Nelissen.
- Mijnwoordenboek (2009) *Intensiteit*. Van het World Wide Web gehaald op 28-12-2009: <http://www.mijnwoordenboek.nl/vertaal/NL/NL/intensiteit>
- Timmers, E & Meertens, T (1998). *Spelen(d) leren Spelen*. (1^e druk). Plaats: Haarlem. Uitgever: De Vrieseborch.
- Van der Knaap (2009-2010). Gesprek met stagebegeleider (expert) over de klas en problemen.
- Wijsman, E (2005). *Psychologie & Sociologie*. (Vierde druk). Plaats: Groningen. Uitgever: Wolters-Noordhoff.

Reflectie

Deze reflectie bevat een proces evaluatie, product evaluatie en een zelfreflectie.

Proces evaluatie

Het proces van het literatuuronderzoek is goed verlopen, ondanks enkele opstart problemen van mijn kant. In het begin wist ik niet goed hoe ik het onderzoek vorm moest geven. Door de literatuurverkenning en het maken van het observatieformulier werd het voor mij steeds duidelijker. En vanaf de observaties heb ik gestructureerd aan het product gewerkt.

Product evaluatie

Alle doelen van de oorspronkelijke gedachte zijn niet gerealiseerd. Het was de bedoeling om lessenreeksen te ontwikkelen die ik en andere docenten konden gebruiken als leidraad voor een goede les voor drukke/moeilijke klassen. Er is echter alleen een beeld ontstaan van mijzelf als docent en zijn er enkele algemene punten uitgekomen waarop gelet kan worden. Dit is voor elke docent weer anders. Het is dus meer een persoonlijk onderzoek. Het literatuuronderzoek is wel zinvol voor andere docenten om als naslagwerk te gebruiken.

Zelfreflectie

Zelf heb ik veel geleerd tijdens dit leerarrangement. Ik heb mezelf ontwikkeld als docent en heb meer inzicht gekregen in verschillende observatiemethodes. Ook heb ik me ontwikkeld in het schrijven van een onderzoeksverslag.

Ik heb me zelf ontwikkeld als docent, omdat ik elke les weer erg kritisch naar mezelf heb gekeken en gezocht heb naar mogelijke oplossingen voor deze groep. Daarom was het belangrijk om te overleggen met een begeleider over de lessen, zodat verkeerde handelingen eruit gehaald werden. Verder ben ik erg bewust bezig geweest met het ontwikkelen van lessen voor deze klas. Elke les heb ik kritisch gekeken of de les geschikt was voor de leerlingen, verantwoord was en of het bij de onderdelen paste. Voor de keuze van de gebruikte werkvormen heb ik steeds de literatuur geraadpleegd en voorbeelden opgezocht. Op basis hiervan heb ik passende werkvormen gekozen en eventueel aangepast. Elke les is aan het einde bekeken en aangepast zodat er voor mij een goed naslagwerk is ontstaan.

Verder zullen alle leerpunten meegenomen worden in de toekomst. Deze leerpunten zullen aangescherpt worden in mijn lesgeefmethode. Ik zal vooral bij erg moeilijke klassen goed moeten letten op de structuur. Een belangrijk leerpunt is: de regels en afspraken consequent toepassen en niet te lang wachten met straffen.

Bijlagen

Bijlage I: Praktijkvoorbeelden.

Bijlage II: Bestaande observatieformulieren

Bijlage III: Observaties

Bijlage IV: Lesvoorbereidingen

Bijlage V: Gesprekken met expert

Bijlage I: Praktijkvoorbeelden, richtlijnen en tips

Activerende werkvormen

Hieronder staan enkele voorbeelden van activerende werkvormen:

1. Redenatie.
2. Bedenktijd na de vraag.
3. Klassikale vragen behandelen: de vragen worden gezien als probleem voor heel de klas.
4. Werken in groepen: samen nadenken over een probleem en gedachtes met elkaar uitwisselen.
5. Zelf nadenken, samen een oplossing bedenken en daarna een klassikale bespreking.
6. Vragen laten stellen.
7. Doorvragen op de antwoorden van de leerlingen.
8. Argumenten laten verdedigen.
9. Korte samenvatting maken.
10. Reflecteren op de les of het proces.
11. Het doel ontdekken van de opdracht.
12. Elkaar controleren.
13. Bestaande kennis activeren.
14. Moeilijke opdrachten geven waarover de leerling goed na moeten denken.
15. Vaardige leerlingen gebruiken.
16. De aanpak van de leerlingen gespreken.
17. Met een tijdlimiet nadenken.
18. Het denk- en leerproces sturen met gerichte vragen.
19. Parate kennis testen.
20. Testen schrijven.
21. Een schema maken van de informatie.
22. Zelf vragen bedenken bij de leerstof.
23. Analyses maken van het probleem.
24. Woorden raden.
25. Bespreking van de les/stof.
26. Zoek de gemaakte fouten.
27. Hardop leren, door elkaar stof uit te leggen en te discussiëren.
28. Rollen laten vervullen, met ondersteuning van de docent indien nodig.
29. Elkaar testen.
30. Een uitleg van de docent waaruit leerlingen kunnen leren.
31. Kort vragen laten beantwoorden over de les.
32. Beweringen laten beoordelen op juistheid en meningen laten geven over deze onderwerpen.
33. Een tekst schrijven aan de hand van een gebeurtenis, artikel of tekst.
34. Beloningen geven voor de best scorende groep leerlingen. Er worden groepen gemaakt in de klas.

35. Een spel maken met de leerstof erin.
36. Hulp vragen bij medeleerlingen, indien de leerling het antwoord niet weet.
37. Persoonlijk dagboek.
38. Leerlingen laten vertellen hoe ze iets weten.
39. Bewust bezig zijn met verwerking.
40. Het spel de zwakste schakel spelen, waarin vragen over de stof wordt behandeld.
41. Verschillende omschrijvingen laten bedenken. (Hoogeveen, P & Winkels, J, 2005)

Testen van groepen

Hier zijn de richtlijnen te vinden voor het testen van groepen:

- Stel doelen die duidelijk en haalbaar zijn, zorg voor afhankelijkheid tussen de leden en betrokkenheid.
- Zorg voor een goede communicatie tussen de leden.
- Zorg ervoor dat de leden bij het deelnemen betrokken raken, onder andere bij het leidinggeven.
- Zorg ervoor dat ieder lid een vorm van leiderschap heeft en dat de leden allemaal invloed hebben op de groep wanneer dat nodig is.
- Kies een besluitvorming die past bij de lessituatie.
- Zorg voor een omgeving waarin de leden hun mening kunnen uiten en de overige leden deze mening ook kritisch kunnen bekijken, zodat dit leidt tot goede besluiten en oplossingen.
- Zie en los de conflicten op. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

Structureren en ontwikkelen van teams

Voor het structureren en ontwikkelen van teams staan hieronder enkele tips:

- Geef duidelijke doelen en zorg voor een positieve afhankelijkheid onderling.
- Zorg voor regelmatige bijeenkomsten.
- Structureer de eerste bijeenkomst goed, zodat alles duidelijk wordt en de eerste toon gezet wordt.
- Stel gedragsregels op.
- Laat de vorderingen van het team zien, zodat het verantwoordelijkheidsbesef gestimuleerd wordt.
- Geef nieuwe feiten en/of inzichten zodat het team betere inzichten kan krijgen.
- Zorg voor trainingsmogelijkheden, zodat de leden hun vaardigheden kunnen verbeteren.
- Laat waardering blijken door evenementen te organiseren.
- Organiseer reflectiebijeenkomsten. (Johnson, D.W. & Johnson, F.P, 2008)

Standaard basis- en eindspelen

Er zijn standaard spelen waarin gevarieerd kan worden. Hieronder staan enkele voorbeelden van doelspelen, trefvlakspelen en slag- en loopspelen.

Bij doelspelen zijn er de volgende standaardspelen:

- Alleen spelen met dribbel en doel. Het probleem is de balbehandeling.
- 1 tegen 1 met een of meerdere doelen. Het probleem is de vaardigheid en het scoren.

- 1 tegen 1 met een kameleon. Het probleem is samen of alleen een leerling passeren en scoren.
- Met zijn tweeën spelen zonder tegenstander met een doel en dribbel. Het probleem is samenspelen, doelen en verwisselen van plaats.
- 2 tegen 2, er wordt recht van aanval gehaald bij een punt/lijn. Er wordt gescoord op 1 of meer doelen. Het probleem is het samenspelen, doelen en passeren.
- 3 tegen 2, er wordt gespeeld met scoren op 1 of meer doelen. Het probleem is het creëren van verschillende afspeellijnen.
- 4 tegen 2 à 3, met het scoren op 1 of 2 doelen. Het probleem is het samenspelen, dieptepasses en afspeellijnen creëren.
- 3 tegen 3 / 4 tegen 4 met scoren op doel (1 of meer). Het probleem is het uitspelen van de tegenpartij.

Bij trefvlakspelen zijn er de volgende standaardspelen:

- 1 met 1 samen. De bal in het spel brengen en houden is het spelprobleem.
- Een spel 1 tegen 1. Het probleem is het uitspelen en voorkomen van scoren.
- Een spel 2 tegen 2. Het probleem is het uitspelen van de tegenstander als een team en het voorkomen van scoren.

Bij slag- en loopspelen zijn er de volgende standaardspelen:

- Statische oefening van slaan. Een werper, een achtereenvolger, een slagman en verschillende honklopers. De werper gooit zoveel mogelijk ballen die makkelijk te slaan zijn. Het probleem is de bal raken en in het spel brengen.
- Wedstrijdvorm met enkele slagmensen, enkele veldspelers, een achtereenvolger en een werper die gooit op slag en uit. Het probleem is de bal raken, punten scoren en het voorkomen van een score. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

Onderwijsmethodes en dimensies

Verschillende onderwijsmethodes of dimensies zorgen voor de inhoud en de vorm van het onderwijs. Bij deze dimensies horen specifieke inhouden om bepaalde doelen te halen.

Om rekening te houden met verschillende dimensies staan hieronder enkele voorbeelden en tips voor de inhoud en de didactische werkvormen.

Inhoud:

- Kies de thema's voor de lessenreeks. Kies uit de verschillende themaplannen, spelvormen en van eenvoudig naar moeilijk. Hou ook rekening met de criteria van de sportspelen. Leerlingen krijgen dan ruimte voor het maken van keuzes.
- Laat leerlingen de problemen zien, geef de plek van de inhoud in de lessenreeks aan, bouw het methodisch op en geef aan hoe de geleerde vaardigheid toegepast kan worden.
- Het zelfstandig oplossen van problemen staat hoog in het vaandel.
- Geef de leerdoelen aan, help de leerlingen die doelen te bereiken en laat leerlingen elkaar helpen.
- Zorg voor een veilige en gevarieerde omgeving.

Aanpak/didactische werkvormen:

- Geef leerlingen genoeg tijd om te werken aan de problemen/taken en werk in lessenreeksen of blokken.

- Gebruik meerdere methodieken van aanbieden.
- Erken het verschil in niveau en interesse: dus differentiëren.
- Geef leerlingen ook inzicht in bewegingssituatie, hoe die situatie onder andere ook veranderd kan worden.
- Evaluer de lessen.
- Laat de leerlingen hun eigen vorderingen bekijken/zien.
- Zorg voor succesbeleving en plezier in de les, door haalbare doelen te stellen.
- Werk methodisch.
- Spreek verwachtingen uit en geef tussentijdse resultaten.
- Zorg voor een positieve invloed op het zelfvertrouwen, door succes te laten toeschrijven op interne factoren.
- Zorg voor meer vreugde dan teleurstelling.
- Geef de leerlingen feedback.
- Leg uit waarom iets fout of goed gaat.
- Probeer inzichtelijk leren te bevorderen.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Zorg voor een goede sfeer in de klas.
- Creëer een omgeving waarin leerlingen zich kunnen uiten.
- Zorg ervoor dat je aanspreekbaar bent voor de leerlingen.
- Wissel individuele taken met samenwerken af.
- Maak niet altijd heterogene groepen, maar ook homogene groepen.
- Gebruik kijkwijzer/mediakaarten.
- Geef de leerlingen vrijheid om hun eigen leerweg te plannen.
- Zorg voor bereidheid om elkaar te helpen en te coachen.
- Leer de leerlingen ook andere rollen in het bewegingsonderwijs.
- Gebruik regulatievormen.
- Gebruik alle tijd zo nuttig mogelijk. Laat de les soepel verlopen. (Timmers, E & Meertens, T, 1998)

Bijlage II: Bestaande observatieformulieren

ABC-observatieformulier:

Observatie via het ABC -schema

A aanleiding van bepaald gedrag	B het (probleem)gedrag dat zich voordoet	C Consequentie van dat (probleem)gedrag

Het SGG-schema

S = Situatie:

- In welke situatie komt het gedrag voor (waar, bij wie, wanneer)?
- Wat gaat er aan het gedrag vooraf?
- Wat zijn de uitlokkende factoren?

G = Gedrag:

- Wat doet je zoon/dochter, en hoe?
- Omschrijf in concrete gedragstermen wat je kind doet, zonder je eigen verklaringen of waardering aan dit gedrag te koppelen.

G = Gevolgen:

- Hoe reageer je zelf op het gedrag?
- Hoe reageren anderen?
- Wat is de eventuele 'winst' voor je kind?

Bijlage III: Observaties

Week 1:

Didactische werkvormen

Datum: 9-2-2010

Onderwerp les: Spelles, die overging in duurlooples.

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er voldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	Laatste week voor de vakantie
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	Iedereen was aanwezig, druk en zaten op elkaars huid.
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Gaf het wat te snel op en dreigde te snel met nakomen
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	Wist aan het einde van de les niet meer wat er gedaan moest worden. Ze waren niet te motiveren.
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	Had de eerste eruit moeten sturen! Consequent blijven
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	Niet verslappen en niet te lief zijn.
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	De 1 ^e had eruit gemoeten
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	
Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	

Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Waren erg onvriendelijk tegen elkaar.
<i>Bewegingsdrang</i>			
Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	
Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	
Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	Nvt
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	Nvt
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	Nvt
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	Nvt
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	Nvt
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	Nvt
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	De leerlingen probeerden mij uit en ik greep niet altijd even goed in. Het lukte niet altijd en had niet mogen verslappen. Voet bij stuk houden.

Week 2:
Didactische werkvormen

Datum: 23-2-2010

Onderwerp les: 10minloop en boksen

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er voldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Ikzelf was ontspannen en had een leuk contact met de leerlingen. Het onderlinge contact was erg goed.
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	n.v.t.
Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	
Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	De meeste waren erg sociaal tegenover elkaar.
<i>Bewegingsdrang</i>			
Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	
Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	

Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	n.v.t.
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	n.v.t.
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.

Week 3:
Didactische werkvormen

Datum: 2-3-2010

Onderwerp les: boksles en trefbal

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er voldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Ikzelf was ontspannen en had een leuk contact met de leerlingen. Het onderlinge contact was erg goed.
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	n.v.t.
Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	
Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	De meeste leerlingen waren erg sociaal tegenover elkaar, terwijl anderen dit erg moeilijk vonden.
<i>Bewegingsdrang</i>			

Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	
Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	
Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	n.v.t.
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	n.v.t.
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.

Week 4:
Didactische werkvormen

Datum: 9-3-2010

Onderwerp les: boksles en trefbal

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er voldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Het contact tussen mij en de leerlingen was goed, mede dankzij een ontspannen houding.
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	
Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	
Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	De meeste leerlingen waren erg sociaal tegenover elkaar, terwijl anderen dit erg moeilijk vonden.
<i>Bewegingsdrang</i>			
Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	

Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	
Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	Wisselend.
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.

Week 5:
Didactische werkvormen

Datum: 16-3-2010

Onderwerp les: badminton en poeierbal

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er voldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	Had voor wat meer ruimte moeten zorgen tijdens de oefeningen. Hierdoor zijn er minder ergernissen tussen leerlingen en gaan ze beter aan de gang.
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Ikzelf was ontspannen en had een leuk contact met de leerlingen. Het onderlinge contact was goed
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	Voornamelijk op het gebied van tolerantie, ik ben nog te tolerant op minder gewenst gedrag.
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	Bleef te lang waarschuwen. Ik moet eerder en duidelijk 'straffen'.
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	Bleef te lang waarschuwen. Ik moet eerder en duidelijk 'straffen'.
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	n.v.t.
Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	

Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	
Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	De meeste leerlingen waren erg sociaal tegenover elkaar, terwijl anderen dit erg moeilijk vonden.
<i>Bewegingsdrang</i>			
Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	
Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	
Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	Dit kan verholpen worden door duidelijke regels/activiteiten tijdens uitleg.
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	n.v.t.
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	n.v.t.
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	Afspraken van het spel wel, maar niet van de orde. Was te tolerant.
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	Bleef te lang waarschuwen.

Week 6:
Didactische werkvormen

Datum: 23-3-2010

Onderwerp les: badminton en spel

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er voldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	Had voor wat meer ruimte moeten zorgen tijdens de oefeningen. Hierdoor zijn er minder ergernissen tussen leerlingen en gaan ze beter aan de gang.
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Ikzelf was ontspannen en had een leuk contact met de leerlingen. Het onderlinge contact was goed
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	Voornamelijk op het gebied van tolerantie, ik ben nog te tolerant op minder gewenst gedrag.
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	Bleef te lang waarschuwen. Ik moet eerder en duidelijk 'straffen'. Kwam nu wat te laat
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	Bleef bij een bepaalde leerling te lang waarschuwen. Stuurde hem te laat even op de gang.
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	Maar het ging over andermans spullen in plaats van ongewenst gedrag in de gymzaal.

Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	
Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Er was erg veel onrust en de leerlingen waren erg onvriendelijk tegenover elkaar. De reacties op elkaar en ergernissen verstoorde de les wel degelijk.
<i>Bewegingsdrang</i>			
Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	
Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	
Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	n.v.t.
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	Gemiddeld.
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	Desondanks was er veel discussie over de verdeling. 1 groep moest wachten andere groep ging spelen, zodat er wat meer ruimte was voor de leerlingen.
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	Soms niet intensief genoeg.
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	Laat ze soms te vrij. Moet duidelijk afspreken dat stop, stop is en dat ze dan ook de spullen bij mij moeten inleveren.

Week 7:

Didactische werkvormen

Datum: 30-3-2010

Onderwerp les: badmintonbeoordeling tijdens toernooi

Gedragingen in de les	Ja	Nee	Opmerkingen
<i>Didactische werkvormen</i>			
Was de werkvorm goed gekozen?	Ja	Nee	
Was er voldoende ruimte voor de leerlingen tijdens de les?	Ja	Nee	
Heeft het schoolklimaat invloed op de les gehad?	Ja	Nee	
Had het tijdstip/de dag invloed op de les?	Ja	Nee	
Had de groepsgrootte invloed op de les?	Ja	Nee	Het is een kleine groep, dus de leerlingen hoefde niet lang te wachten voordat ze weer mochten spelen.
Heeft de lesgeefstijl invloed gehad op de les?	Ja	Nee	Ikzelf was ontspannen en had een leuk contact met de leerlingen. Het onderlinge contact was goed
Had de docent te weinig vaardigheden?	Ja	Nee	
Voelde de docent zich vertrouwd met de werkvorm?	Ja	Nee	
Was de docent consequent?	Ja	Nee	
Was de docent streng genoeg?	Ja	Nee	
Was de docent te lief tegenover de leerlingen?	Ja	Nee	
Werd er op het juiste moment gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.
Werden normen en waarden uitgesproken (indien van toepassing)	Ja	Nee	n.v.t.
Heeft het kennisniveau invloed gehad op de les?	Ja	Nee	
Had de mate van zelfstandigheid invloed op de les?	Ja	Nee	Maar het ging erg goed. De leerlingen voerden de opdrachten goed uit en werkte zelfstandig

			met het formulier.
Hebben de onderlinge relaties invloed gehad op de les?	Ja	Nee	De leerlingen waren over het algemeen toleranter tegenover elkaar. Er waren maar enkele ergernissen.
<i>Bewegingsdrang</i>			
Zaten er veel lange rust momenten in de les?	Ja	Nee	
Konden de leerlingen hun energie kwijt in de les?	Ja	Nee	
Was de groep druk in de les door te weinig beweging?	Ja	Nee	
Duurde het lang voordat er stilte was?	Ja	Nee	Wisselend
<i>Intensiteit</i>			
Was er tijd om de beweging te begrijpen?	Ja	Nee	n.v.t.
Was het een intensieve les?	Ja	Nee	Gemiddeld.
Was de les te intensief?	Ja	Nee	
Zat er vaart in de les?	Ja	Nee	
<i>Structuur</i>			
Waren de spelregels duidelijk?	Ja	Nee	
Waren de afspraken duidelijk?	Ja	Nee	
Was de organisatie goed gekozen?	Ja	Nee	
Zijn de verwachtingen uitgesproken?	Ja	Nee	Vergeten, desondanks gingen de leerlingen toch goed aan de gang.
Werden de regels/afspraken gecontroleerd?	Ja	Nee	
Werd ongewenst gedrag correct gestraft?	Ja	Nee	n.v.t.

Bijlage IV: Lesvoorbereidingen

Lesvoorbereiding week 1

Klas: 3^e klas Datum: 9-2-2010 Tijd: 11.10 – 12.50

Beginsituatie:

Unihockey:

- Alle leerlingen zijn in staat om de bal te verplaatsen en te raken met een unihockeystick.
- Enkele leerlingen zijn in staat om anderen te passeren tijdens het spel.
- De leerlingen hebben veel bewegingsdrang.

Doelstelling:

- De leerlingen blijven met plezier en zin deelnemen aan de les
- De leerlingen zijn gemotiveerd om te blijven proberen in de les
- De leerlingen blijven hun best doen tijdens de les.
- De leerlingen leren beter met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren (samenwerken)

Warming-up:

Klassikale opstart in een kring in het midden van de zaal. Hierin wordt verteld wat de bedoeling is van de les en wordt de warming-up uitgelegd.

- Kaartenloop → welke groep haalt als eerste alle schoppen/harten/ruiten of harten bij elkaar (13 stuks).

Kern:

Unihockeytoernooi:

Voordat het toernooi begint, worden alle regels duidelijk herhaald en op het bord geschreven. Tevens worden er afspraken gemaakt over de juiste sticks, scheidsrechters en wat te doen na het eindsignaal. Ook staan de wedstrijden op het bord geschreven, zodat de leerlingen kunnen zien wie wanneer moet spelen. Dit alles wordt verteld voordat er lintjes uitgedeeld worden en terwijl de leerlingen aangeschoven op de bank zitten.

- Er worden 4 teams gemaakt in de klas op basis van al ingedeelde teams.
- Er liggen banken voor de openingen van de berging.
- Telkens spelen 2 teams tegen elkaar en zitten er 2 teams op de bank.
- Elke wedstrijd duurt 5 minuten.
- Er zijn altijd 2 scheidsrechters die de wedstrijd fluiten, deze komen uit de teams die op de bank zitten.
- Regels:
 - de wedstrijd begint in het midden met twee leerlingen,
 - achter het doel mag doorgespeeld worden,
 - er kan alleen gescoord worden voorop de kast,
 - de stick mag niet boven heuphoogte komen
 - indien er gescoord wordt gaan alle teams naar de eigen helft,
 - de keeper neemt altijd uit na een score.

Spelschema:

1-2, 3-4, 1-3, 2-4, 1-4, 2-3

Dit wordt eventueel herhaald.

Eventueel eindspel:

Smashbal:

- De teams van het toernooi worden behouden
- Er wordt in ieder geval voor gezorgd dat ieder team 1x speelt.
- Dus nummers 1 – nummers 2 en nummers 3 – nummers 4.
- Het is de bedoeling dat er overgespeeld wordt, er mag niet worden gelopen en dat de bal in het doel gesmasht wordt. Er kan alleen gescoord worden als een teamlid de bal opgooit en een ander de bal in het doel smasht.

Verwachte fouten/knelpunten:

- Unihockey: niet goed uitvoeren van de opdrachten → hou het gestructureerd en stop op tijd met de oefeningen indien gemerkt wordt dat het niet meer loopt.

Lesvoorbereiding week 2

Klas: 3^e klas Datum: 23-2-2010 Tijd: 11.10 – 12.50

Beginsituatie:

Duurloop:

- Alle leerlingen zijn in staat om 10 minuten te blijven lopen op een constant tempo.
- De leerlingen kennen de bewegingscriteria van het badminton niet.
- De leerlingen hebben veel bewegingsdrang.

Doelstelling:

- Alle leerlingen zijn in staat om 10 minuten te blijven lopen op een constant tempo, dat iets sneller is dan hun basistempo.
- De leerlingen blijven met plezier en zin deelnemen aan de les
- De leerlingen zijn gemotiveerd om te blijven proberen in de les
- De leerlingen blijven hun best doen tijdens de les.
- De leerlingen leren beter met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren (samenwerken)

Warming-up:

Klassikale opstart in een kring in het midden van de zaal. Hierin wordt verteld wat de bedoeling is van de les en wordt de warming-up uitgelegd.

- Iemand is hem, niemand is hem met teams → er worden 2 teams gemaakt van de klas. Het ene team probeert het andere team uit te schakelen. Er zijn geen vaste vakken, je mag niet afweren, hoofd telt niet, je moet direct geraakt worden, met een vangbal mag er 1 iemand terugkomen en als je af bent ga je op de bank zitten.

Kern:

Duurloop:

- 10 minuten duurloop. Voor meiden is een 10 zijn 40 rondjes, Voor jongens zijn 45 rondjes een 10.
- Er wordt gewerkt in tweetallen. 1 groep rent en de andere groep houdt de scores bij van de loper. Daarna wisselen ze om.
- Kun je 10 minuten blijven lopen, dan krijg je bij je eindcijfer 0,5 er bovenop.

Boksen:

De leerlingen worden in 2 rijen gezet over de lengte van de zaal, zodat ze goed kunnen zien wat er uitgelegd wordt.

- Arman en Sander geven de boksles onder mijn leiding.
- Sander en Arman geven eerst wat voorbereidende oefeningen voor het boksen – lopen, opdrukken, touwtje springen en sit-ups.
- Daarna wordt de basishouding van het boksen uitgelegd.
- Vervolgens gaan de leerlingen in tweetallen samen oefenen met de directe stoot, de hoek en de uppercut.
- Daarna wordt dit geoefend tijdens sparren, dit mag alleen met licht contact!
- Ik zelf controleer op veilige situaties en zorg ervoor dat ik zelf de controle hou. Tevens geef ik extra ondersteunende informatie over het boksen, zoals instappen bij een hoek en hoe ze de hand-pols-arm moeten houden bij een stoot.

Aandachtspunten boksen: dekking hoog houden, kort en krachtig stoten, hele arm in 1 lijn, bij trappen eerst knie omhoog en dan trappen, bij verplaatsen eerst vergroten en dan verkleinen

Verwachte fouten/knelpunten:

- Kwallen en gek doen tijdens de les → zorg dat je erboven staat, pik je juiste leerling eruit en straf deze correct, geef eerst 1 waarschuwing met regel en straf dan correct.

Lesvoorbereiding week 3

Klas: 3^e klas Datum: 2-3-2010 Tijd: 11.10 – 12.50

Beginsituatie:

Boksen:

- Alle leerlingen zijn in staat om de oefeningen door uit te voeren.
- Sommige leerlingen zijn in staat om deze technieken tijdens het sparren uit te voeren.
- Een enkele leerling is in staat om de 'aanvallen' van de tegenstander af te weren.
- De leerlingen hebben veel bewegingsdrang.

Doelstelling:

- Aan het einde van de lessen zijn de meeste leerlingen in staat om de technieken toe te passen tijdens het sparren.
- Aan het einde van de lessen zijn sommige leerlingen in staat om de 'aanvallen' van de tegenstander af te weren.
- De leerlingen blijven met plezier en zin deelnemen aan de les
- De leerlingen zijn gemotiveerd om te blijven proberen in de les
- De leerlingen blijven hun best doen tijdens de les.
- De leerlingen leren beter met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren (samenwerken)

Warming-up:

Klassikale opstart in een kring in het midden van de zaal. Hierin wordt verteld wat de bedoeling is van de les en wordt de warming-up uitgelegd.

- de warming-up wordt gegeven door Sander. Dit zal een warming-up zijn die gerelateerd is aan het boksen: rondjes lopen, opdrukken, sit-ups, omhoog springen en de grond aanraken.

Kern:

Boksen:

De leerlingen worden in 2 rijen gezet over de lengte van de zaal, zodat ze goed kunnen zien wat er uitgelegd wordt.

- Sander (en Arman) geven dit onderdeel, onder mijn leiding.
- Er volgt eerst een korte herhaling en uitbreiding van de stoten.
- Daarna worden enkele ontwijkingen en blokkeringen behandeld.
- En uiteindelijk wordt er doorgegaan met trappen (voorwaartse trap/zijwaartse trap/hoge trap)
- Dit alles wordt afgesloten met sparren, tijdens het sparren mag alleen gebokst worden en mogen de trappen dus niet gebruikt worden.
- Ik zelf controleer op veilige situaties en zorg ervoor dat ik zelf de controle hou. Tevens geef ik extra ondersteunende informatie over het boksen, zoals instappen bij een hoek en hoe ze de hand-pols-arm moeten houden bij een stoot.

Aandachtspunten boksen: dekking hoog houden, kort en krachtig stoten, hele arm in 1 lijn, bij trappen eerst knie omhoog en dan trappen, bij verplaatsen eerst vergroten en dan verkleinen

Trefbal:

Alle leerlingen zitten bij elkaar op de bank en daarna worden de regels even benadrukt, zodat alles duidelijk is. Daarna worden er teams gemaakt door mij.

- Er wordt afgesloten met trefbal in 2 teams.
- Trefbal wordt gespeeld met een kast en pylonnen.
- Er mag niet afgeweerd worden, hoofd telt niet, je moet direct geraakt worden, ben je af ga je op de bank zitten, je kan weer terugkomen door een vangbal, door een omgegooide pylon bij de tegenstander en door een opgeofferde pylon in je eigen team.
- Je wint het spel als alle pylonnen van de kast van je tegenstander zijn gegooid/gejat.
- Het spel kan uitgebreid worden met jatten.

Verwachte fouten/knelpunten:

- Kwallen en gek doen tijdens de les → zorg dat je erboven staat, pik je juiste leerling eruit en straf deze correct, geef eerst 1 waarschuwing met regel en straf dan correct.

Lesvoorbereiding week 4

Klas: 3^e klas Datum: 9-3-2010 Tijd: 11.10 – 12.50

Beginsituatie:

Boksen:

- Alle leerlingen zijn in staat om de oefeningen door uit te voeren.
- Sommige leerlingen zijn in staat om deze technieken tijdens het sparren uit te voeren.
- Een enkele leerling is in staat om de 'aanvallen' van de tegenstander af te weren.
- De leerlingen hebben veel bewegingsdrang.

Doelstelling:

- Aan het einde van de lessen zijn de meeste leerlingen in staat om de technieken toe te passen tijdens het sparren.
- Aan het einde van de lessen zijn sommige leerlingen in staat om de 'aanvallen' van de tegenstander af te weren.
- De leerlingen blijven met plezier en zin deelnemen aan de les
- De leerlingen zijn gemotiveerd om te blijven proberen in de les
- De leerlingen blijven hun best doen tijdens de les.
- De leerlingen leren beter met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren (samenwerken)

Warming-up:

Klassikale opstart in een kring in het midden van de zaal. Hierin wordt verteld wat de bedoeling is van de les en wordt de warming-up uitgelegd.

- de warming-up wordt gegeven door Sander. Dit zal een warming-up zijn die gerelateerd is aan het boksen: rondjes lopen, opdrukken, sit-ups, omhoog springen en de grond aanraken.

Kern:

Boksen:

De leerlingen worden in 2 rijen gezet over de lengte van de zaal, zodat ze goed kunnen zien wat er uitgelegd wordt.

- Sander (en Arman) geven dit onderdeel, onder mijn leiding.
- Er volgt eerst een korte herhaling van de stoten en de weringen.
- Daarna worden enkele ontwijkingen en blokkeringen behandeld.
- En uiteindelijk wordt er doorgegaan met trappen (voorwaartse trap/zijwaartse trap/hoge trap)
- Dit alles wordt afgesloten met sparren, tijdens het sparren mag alleen gebokst worden en mogen de trappen dus niet gebruikt worden.
- Ik loop tijdens het oefenen rond en kijk goed hoe ze het doen, daarna geef ik ze een punt op basis van het door oefenen en de sparwedstrijdjes.
- Ik zelf controleer op veilige situaties en zorg ervoor dat ik zelf de controle hou. Tevens geef ik extra ondersteunende informatie over het boksen, zoals instappen bij een hoek en hoe ze de hand-pols-arm moeten houden bij een stoot.

Aandachtspunten boksen: dekking hoog houden, kort en krachtig stoten, hele arm in 1 lijn, bij trappen eerst knie omhoog en dan trappen, bij verplaatsen eerst vergroten en dan verkleinen

Trefbal:

Alle leerlingen zitten bij elkaar op de bank en daarna worden de regels even benadrukt, zodat alles duidelijk is. Daarna worden er teams gemaakt door mij.

- Er wordt afgesloten met trefbal in 2 teams.
- Trefbal wordt gespeeld met 2 vakken, zonder materiaal.
- Er mag niet afgeweerd worden, hoofd telt niet, je moet direct geraakt worden, ben je af ga je naar het achtervak bij de tegenstander, je kan weer terugkomen door een vangbal of doordat je zelf iemand afgooit in het andere vak.
- Je wint het spel, indien iedereen van het andere team af is.

Verwachte fouten/knelpunten:

- Kwallen en gek doen tijdens de les → zorg dat je erboven staat, pik je juiste leerling eruit en straf deze correct, geef eerst 1 waarschuwing met regel en straf dan correct.

Lesvoorbereiding week 5

Klas: 3^e klas Datum: 16-3-2010 Tijd: 11.10 – 12.50

Beginsituatie:

Badminton:

- Alle leerlingen zijn in staat om de shuttle te raken en over het net te spelen.
- De meeste leerlingen kunnen de shuttle plaatsen in het veld.
- Enkele leerlingen zijn in staat de shuttle te plaatsen en spelen tactisch (voor/achter/li/re)
- De leerlingen kennen de bewegingscriteria van het badminton niet.
- De leerlingen hebben veel bewegingsdrang.

Doelstelling:

- Aan het einde van de lessen zijn alle leerlingen in staat om met de juiste techniek tactisch te badmintonnen (voor/achter/li/re)
- Aan het einde van de lessen kennen de leerlingen de criteria van het badmintonnen.
- De leerlingen blijven met plezier en zin deelnemen aan de les
- De leerlingen zijn gemotiveerd om te blijven proberen in de les
- De leerlingen blijven hun best doen tijdens de les.
- De leerlingen leren beter met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren (samenwerken)

Warming-up:

Klassikale opstart in een kring in het midden van de zaal. Hierin wordt verteld wat de bedoeling is van de les en wordt de warming-up uitgelegd.

- Tikkertje → Er zijn 2 tikkers, de rest is loper. Hoeveel leerlingen kunnen de tikkers aftikken in 1 minuut (of hoe snel). Ben je af ga je naar de kant toe. Dit wordt enkele keren herhaald.

Kern:

Badminton:

Alle leerlingen zitten bij elkaar op de bank en daarna worden de regels even benadrukt, zodat alles duidelijk is. Daarna moeten ze zelf tweetallen maken en moeten ze bij elkaar op de bank gaan zitten. De leerlingen krijgen een nummer. De nummers 1 mogen beginnen en de nummers 2 blijven even wachten op de bank.

- Eerst even oefenen met een kleine wedstrijd.
- *Uitleg regels/opslag. Tijdens de uitleg moeten de leerlingen op de grond zitten.*
- Wedstrijd wordt nogmaals gespeeld met de regels van het officiële spel.
- Daarna komt er een variatie → tijdens de rally wordt geprobeerd het lintje te pakken. Heb je het lintje en scoor je dan een punt → dan moet de andere opdrukken, scoor je geen punt → dan moet jezelf opdrukken. Werken in 4-tallen en degene die moet opdrukken wisselt met een reserve op de bank.
- *Klassikaal wordt spreiding uitgelegd en gelinkt aan het bovenstaande spelletje.*
- Na dit gedaan te hebben spelen ze een kleine rally 1-1. Moeten denken aan het tactische oogpunt → voor en achter, links en rechts.

Poeierbal:

Uiteindelijk wordt er afgesloten met poeierbal. De leerlingen zitten bij elkaar op de bank en dan wordt het spel klassikaal met een voorbeeld uitgelegd.

- Er zijn 2 teams.
- In de zaal is een vierkant gemaakt met hoepels/kleine matten. De veldpartij moet zo snel mogelijk de bal rondspelen in dat vierkant.
- Degene die de bal erin schiet/gooit rent zo snel mogelijk een rondje door de zaal (om kast en terug naar het einde).
- De bal en de loper moeten allebei naar de dikke mat tegen de muur. Ben je op tijd dan heb je een punt, ben je niet op tijd dan heb je geen punt.
- Er mag niet tegen de mat gesprongen worden, er mag alleen tegen gelopen worden.
- Gaat de bal in de berging, dan wordt er opnieuw gespeeld.
- De afmetingen van het vierkant kunnen tijdens het spel aangepast worden aan de mogelijkheden van de groep.

Verwachte fouten/knelpunten:

- Kwallen en gek doen tijdens de les → zorg dat je erboven staat, pik je juiste leerling eruit en straf deze correct, geef eerst 1 waarschuwing met regel en straf dan correct.

Lesvoorbereiding week 6

Klas: 3^e klas Datum: 23-3-2010 Tijd: 11.10 – 13.50

Beginsituatie:

Badminton:

- Alle leerlingen zijn in staat om de shuttle te raken en over het net te spelen.
- De meeste leerlingen kunnen de shuttle plaatsen in het veld.
- Enkele leerlingen zijn in staat de shuttle te plaatsen en spelen tactisch (voor/achter/li/re)
- De leerlingen kennen de bewegingscriteria van het badminton niet.
- De leerlingen hebben veel bewegingsdrang.

Doelstelling:

- Aan het einde van de lessen zijn alle leerlingen in staat om met de juiste techniek tactisch te badmintonnen (voor/achter/li/re)
- Aan het einde van de lessen kennen de leerlingen de criteria van het badmintonnen.
- De leerlingen blijven met plezier en zin deelnemen aan de les
- De leerlingen zijn gemotiveerd om te blijven proberen in de les
- De leerlingen blijven hun best doen tijdens de les.
- De leerlingen leren beter met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren (samenwerken)

Warming-up:

Klassikale opstart in een kring in het midden van de zaal. Hierin wordt verteld wat de bedoeling is van de les en wordt de warming-up uitgelegd.

- Sociaalbal: van te voren wordt benadrukt dat de ballen niet zijn bedoeld om iemand mee af te gooien, maar om over te gooien. Dit spel is het tegenovergestelde van iemand is hem, niemand is hem. Er zijn 2 tikkers in de zaal en de rest is loper. Verder zijn er 4 ballen om te verdelen over de hele groep lopers. De bedoeling is dat er overgespeeld wordt met de bal, omdat je niet getikt kan worden indien je in het bezit bent van een bal. Ben je toch getikt? Dan ga je naar de kant. Dit spelletje wordt enkele keren gespeeld.

Kern:

Badminton:

Alle leerlingen zitten bij elkaar op de bank en daarna worden de regels even benadrukt, zodat alles duidelijk is. Daarna moeten ze zelf tweetallen maken en moeten ze bij elkaar op de bank gaan zitten. De leerlingen krijgen een nummer. De nummers 1 mogen beginnen en de nummers 2 blijven even wachten op de bank.

- *Herhaling uitleg spreiding*
- Wedstrijd 1-1 spelen, met regels van badminton.
- *Uitleg verschillende slagen – smash/drop/clear/service. Er wordt benadrukt dat er alle rackets en shuttles op de grond gelegd worden tijdens de uitleg. Ook moeten alle leerlingen gaan zitten.*
- Na dit gedaan te hebben spelen ze een kleine rally 1-1. Er kan alleen een punt gescoord worden indien de smash of de drop gebruikt wordt. Andere scores tellen niet.
- Er wordt daarna gewisseld van tegenstander en begint het spelletje opnieuw.

Spel:

De les wordt afgesloten met een voetbalspel (buiten of in de andere zaal) en unihockey. Er mag de door leerlingen zelf een keuze gemaakt worden. Na de uitleg van het voetbalspel kunnen degene die dit willen doen, gaan spelen. Daarna wordt het unihockey kort uitgelegd aan de overige leerlingen.

- Er worden 2 teams gemaakt.
- Er mag via de zijanten doorgespeeld worden, bij een score neemt het andere team uit, gaat je bal in de berging dan wordt de bal ingeschoten via de rand van het veld en bij een overtreding of hands mag de andere partij een vrije trap/penalty nemen.
- In de andere zaal kan er unihockey gedaan worden in twee teams met de volgende regels: alleen score op de voorkant van de kast, stick niet boven heuphoogte, er mag achter de kast doorgespeeld worden en bij een score moet iedereen naar het eigen veld toe.

Verwachte fouten/knelpunten:

- Kwallen en gek doen tijdens de les → zorg dat je erboven staat, pik je juiste leerling eruit en straf deze correct, geef eerst 1 waarschuwing met regel en straf dan correct.

Lesvoorbereiding week 7

Klas: 3^e klas Datum: 30-3-2010 Tijd: 11.10 – 12.50

Beginsituatie:

Badminton:

- Alle leerlingen zijn in staat om de shuttle te raken en over het net te spelen.
- De meeste leerlingen kunnen de shuttle plaatsen in het veld.
- Enkele leerlingen zijn in staat de shuttle te plaatsen en spelen tactisch (voor/achter/li/re)
- De leerlingen kennen de bewegingscriteria van het badminton niet.
- De leerlingen hebben veel bewegingsdrang.

Doelstelling:

- Aan het einde van de lessen zijn alle leerlingen in staat om met de juiste techniek tactisch te badmintonnen (voor/achter/li/re)
- Aan het einde van de lessen kennen de leerlingen de criteria van het badmintonnen.
- De leerlingen blijven met plezier en zin deelnemen aan de les
- De leerlingen zijn gemotiveerd om te blijven proberen in de les
- De leerlingen blijven hun best doen tijdens de les.
- De leerlingen leren beter met elkaar om te gaan en elkaar te respecteren (samenwerken)

Warming-up:

Klassikale opstart in een kring in het midden van de zaal. Hierin wordt verteld wat de bedoeling is van de les is.

Kern:

Badminton:

- Eindtoernooi met beoordeling voor het spel badminton. Elk groepje heeft een eigen formulier waarop ze de score bij kunnen houden.
- De regels van badminton worden gebruikt tijdens het spel: onderhands serveren, rallypoint systeem, je behoudt of krijgt de service als je een punt maakt en je mag het net niet aanraken.
- Tijdens het spel wordt er gekeken naar de vaardigheden en worden de leerlingen beoordeeld op het spel – tactisch en technisch.

Formulier:

Je gaat met een groepje een badmintontoernooi op een veldje spelen. De uitslagen vul je in bij het toernooi.

Naam:	Eindrangschikking
Speler 1:	
Speler 2:	
Speler 3:	
Speler 4:	
Speler 5:	

Wedstrijden:	Uitslag:	Punten:						
2 – 5			1	2	3	4	5	Totaal:
3 – 4		1	x					
3 – 1		2		x				
4 – 5		3			x			
4 – 2		4				x		
5 – 1		5					x	
5 – 3								
1 – 2								
1 – 4								
2 – 3								

Verwachte fouten/knelpunten:

- Kwallen en gek doen tijdens de les → zorg dat je erboven staat, pik je juiste leerling eruit en straf deze correct, geef eerst 1 waarschuwing met regel en straf dan correct.

Bijlage V: Gesprekken met stagebegeleider

Expert: Astrid van der Knaap, vakdocent LO en zorgcoördinator Christiaan Huygens College.

Waarom deze expert?: Er zijn meerdere begeleiders vanuit mijn stage, maar zij is mijn directe begeleider voor deze klas. Tevens kent ze de klas erg goed vanuit voorgaande jaren, weet welke vormen wel of niet werken bij deze groep en heeft de nodige parate kennis.

Eerste gesprek over praktijkonderzoek:

Aanleiding:

In het begin wist ik niet echt goed welk onderwerp ik graag wilde onderzoeken. Mijn interesse ging vanaf het begin af aan uit naar het verbeteren van mezelf, maar wist niet zo goed welk onderwerp de beste keuze zou zijn.

Kern:

Na de les heb ik mijn stagebegeleider aangesproken en heb haar gevraagd voor ideeën. Toch daagde ze me uit om zelf iets te bedenken en dat daarna met haar te bespreken. Ik had de moeilijke 3Havo klas al in mijn gedachten, maar kon nog niet goed op het juiste onderwerp komen. Om het probleem zo goed mogelijk te omschrijven kwam ik bij het onderwerp: didactische werkvormen. Na een overleg met de stagebegeleider werd het onderwerp definitief.

De expert vond het een geschikt onderwerp, omdat er meerdere aspecten belangrijk zijn in de les en er niet één aspect uitgekozen kan worden.

Gesprek tijdens het onderzoek:

Kern van het gesprek:

Mijn expert kwam tijdens de onderzoeksperiode in de les kijken. Zo kon ze me concrete feedback geven en duidelijk maken waar voor mij de belangrijkste aandachtspunten liggen.

Er waren nog wat fouten te vinden in de les. Enkele fouten waren makkelijk te verhelpen met simpele regels en verder was ik nog wat te tolerant. Ik wachtte te lang met duidelijke waarschuwingen en strafte de leerlingen niet snel genoeg. Verder zat het didactisch goed in elkaar en had ik de juiste vormen gekozen voor het doel van de les.